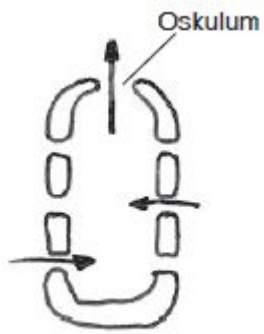
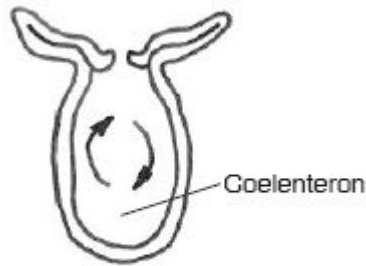

CIRKULACE

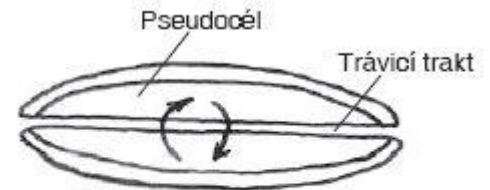
- Zajištění transportu a oběhu látek/živin, energie, tepla, regulačních informací, kontakt mezi buňkami/tkáněmi/orgány, hydrostatická funkce
- Nezbytné u mnohobuněčných, zvyšující se nároky s rostoucí složitostí organismů (strukturní i regulační)
  - **gastrovaskulární cirkulace** (*Porifera, Cnidaria, Ctenophora*, někteří *Plathelminets*) + archeocyty (*Porifera*)
  - vývoj **cévních soustav**, lakuny, siny, cévy, s rostoucí složitostí požadavky na specializované pumpy = **srdce**
    - **otevřené cévní soustavy** (primitivnější, od *Arthropoda* výše)
    - **uzavřené cévní soustavy** (pokročilejší)

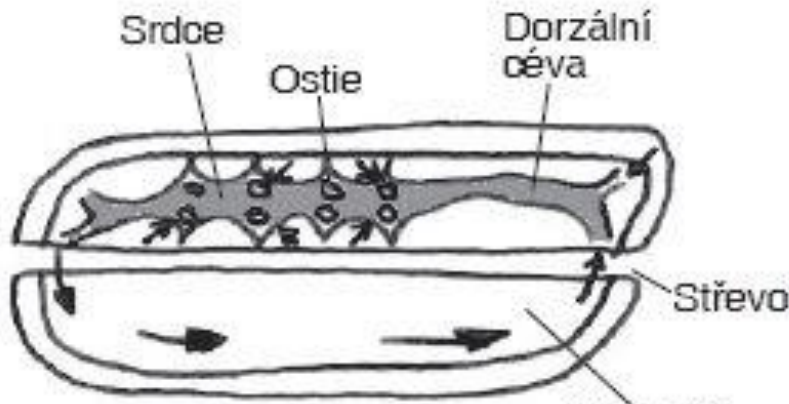
a) Houbovci

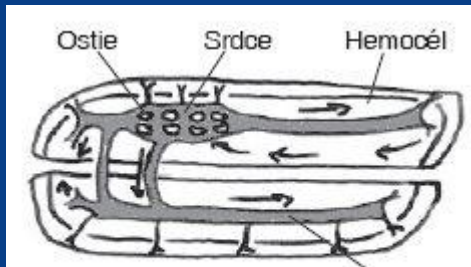
b) Žahavci

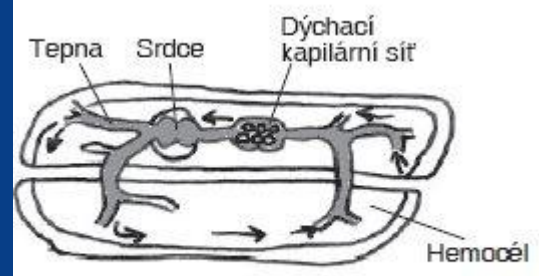
c) Hlístice

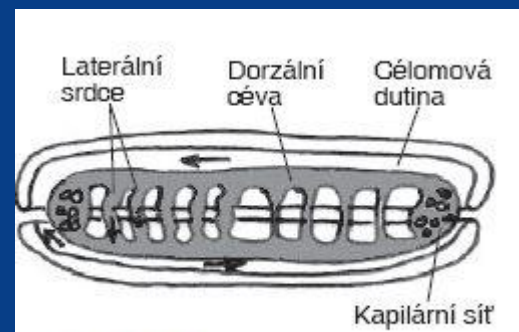
d) Hmyz

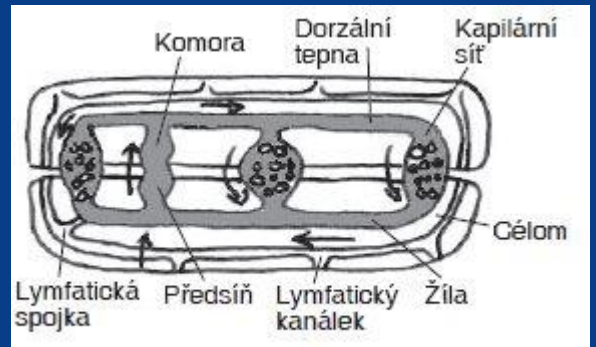
e) Korýši

f) Měkkýši

g) Kroužkovci

h) Savci

KARDIOVASKULÁRNÍ SYSTÉM

Terminologie cév vychází z jejich polohy vůči srdci, funkce, a orgánů které spojují

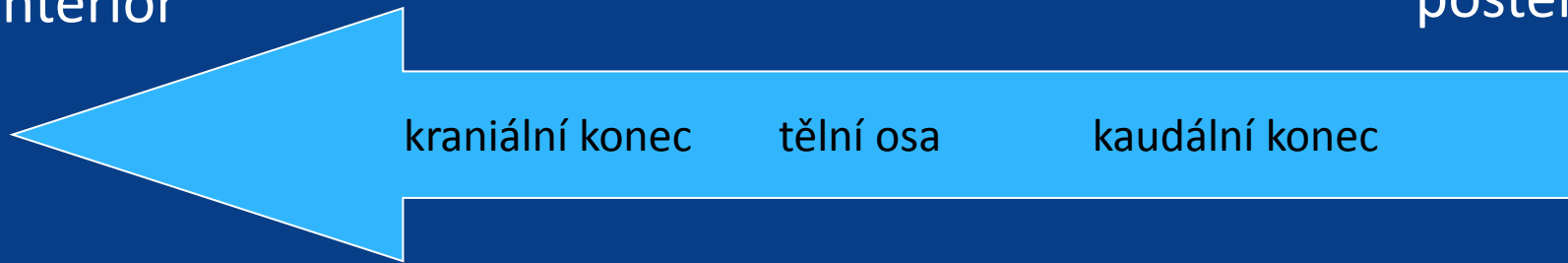
sinistra x dextra
vlevo x vpravo

ascendens - vzestupný

descendens - sestupný

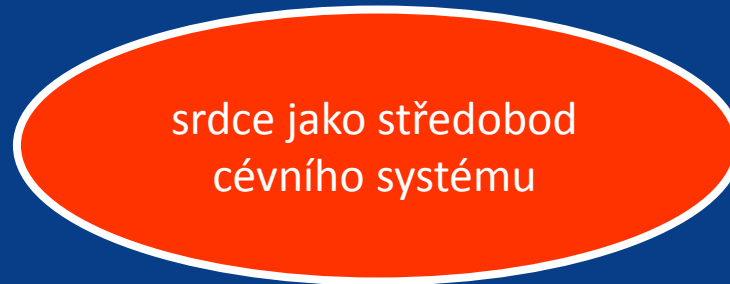
anterior

posterior

prekardinální-

postkardinální-

arterie

veny

Otevřená cévní soustava

- Nosné médium – **Hemolymfa** (jediná tělní tekutina, analogie s krví/tkáňovým mokem, buňky - hemocyty)
- Pohyb zajištěn srdcem, distribuce různě vyvinutými cévami, lakunami, siny
- Složitost a struktura v korelaci s vývojem dýchací soustavy, často pomocná srdce/pulsující orgány
  - nižší korýši, redukce, *Cladocera* jen srdce, *Copepoda* bez srdce
  - vyšší korýši (žábry) a pavoukovci (plicní vaky) dobře vyvinuté cévy
  - hmyz s trachejemi, cévy značně redukované

Rozdíly proti uzavřené cévní soustavě

- Malý rozdíl mezi systolickým a diastolickým tlakem
- Malý periferní odpor, malá srdeční aktivita i výkon
- Proudění hemolymfy není plynulé
- Menší celková plocha styku tkání a hemolymfy = horší podmínky pro výměnu látek
- Celkově transport méně energeticky náročný, ale také o to méně výkonný

Nejdokonalejší cévní systém u bezobratlých s téměř uzavřenou cévní soustavou mají hlavonožci

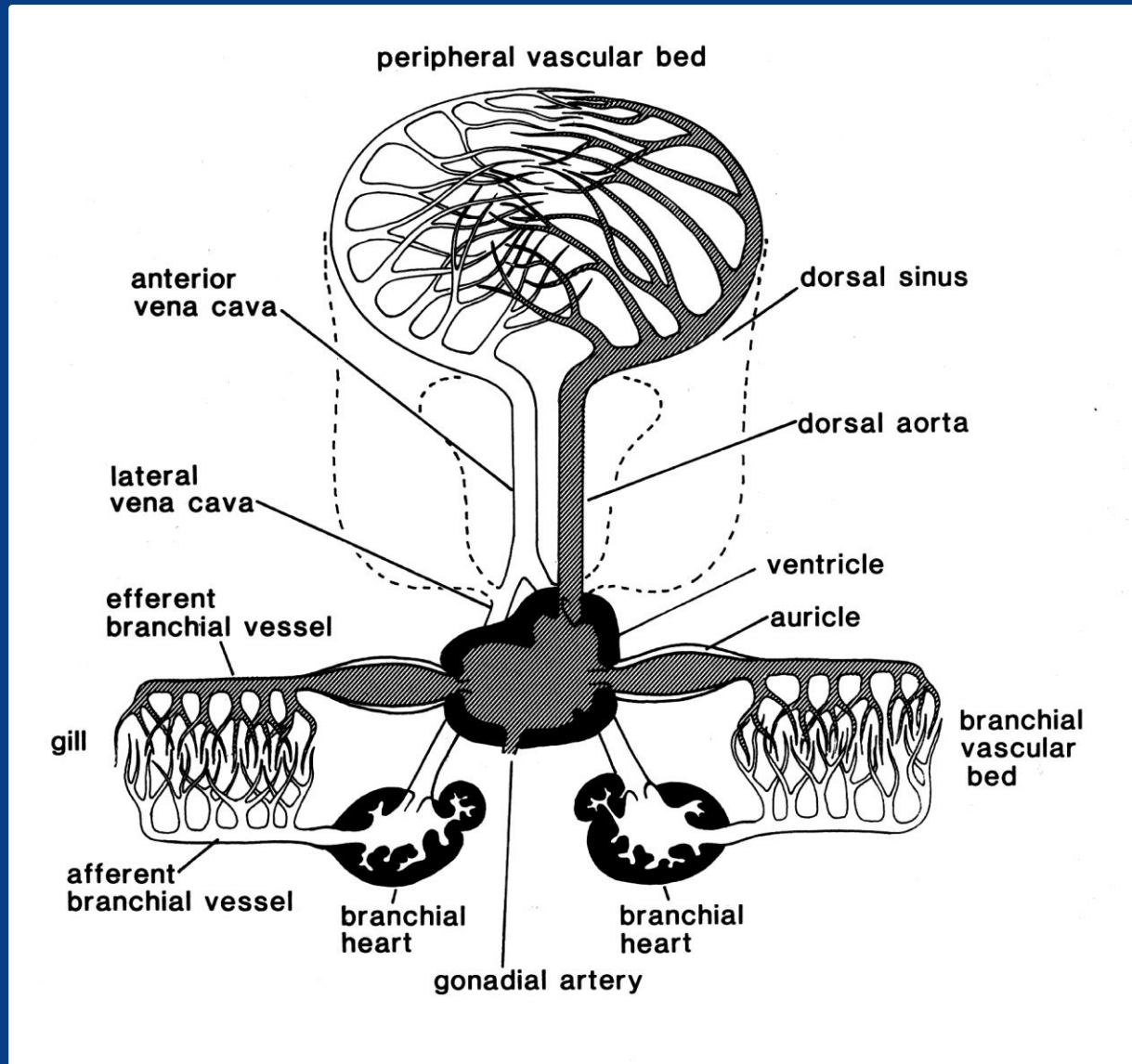
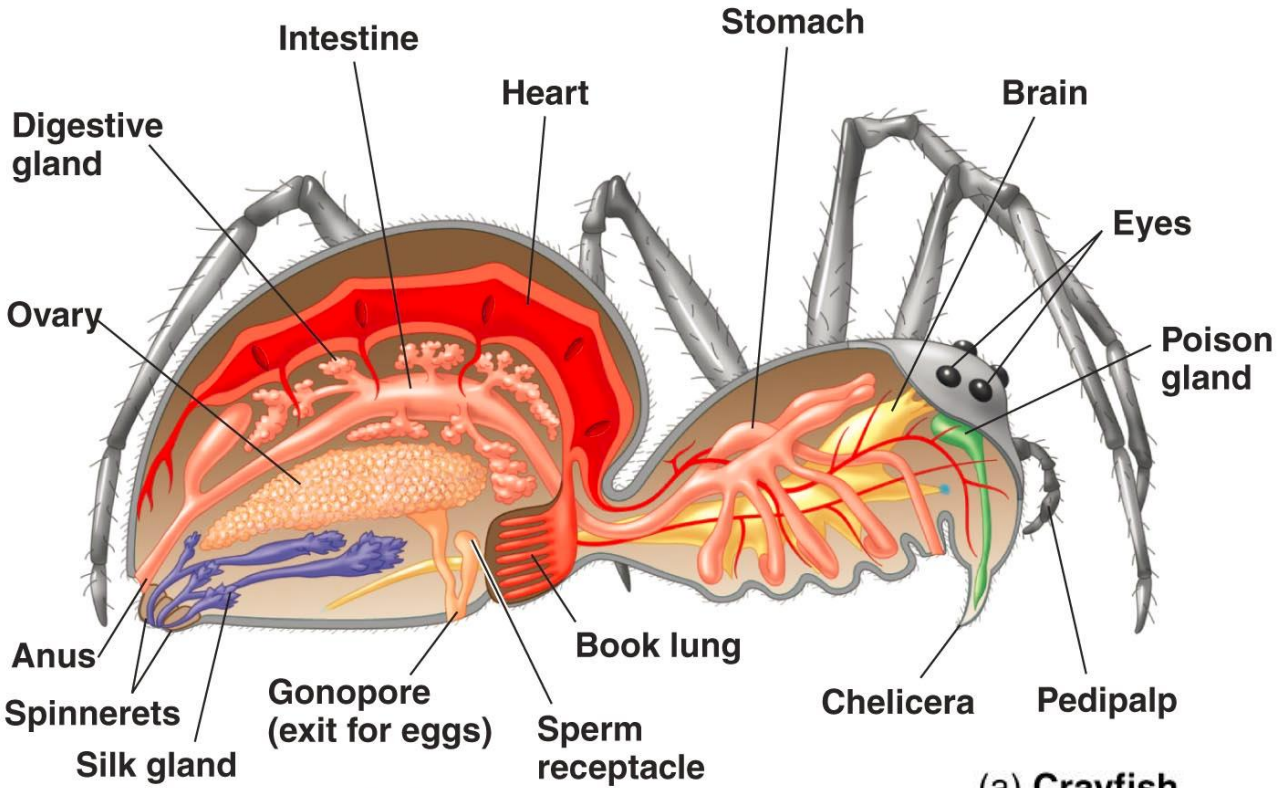

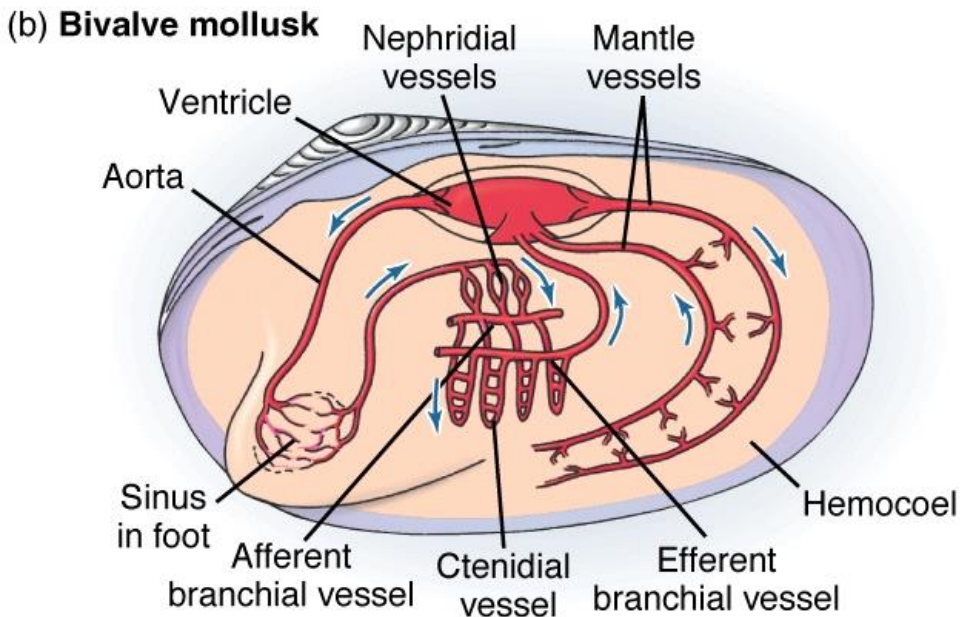
Fig. 6 Generalized cephalopod circulatory system (after Smith & Boyle 1983).

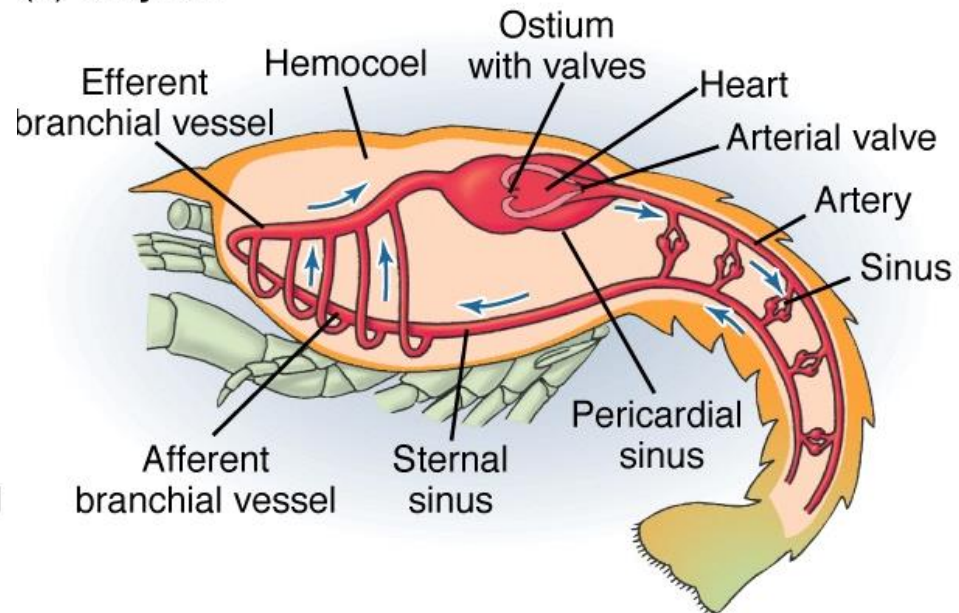

(a) Crayfish

Další příklady otevřených cévních soustav

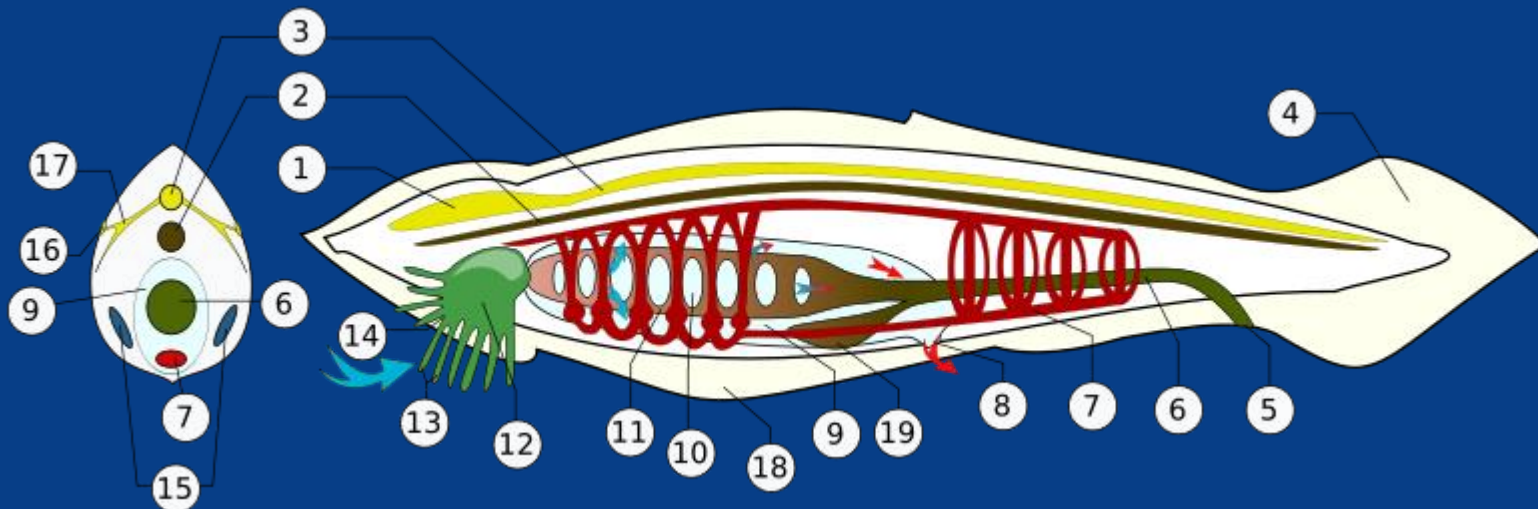

(b) Bivalve mollusk

Uzavřená cévní soustava

- Oddělení tkáňového moku (tekutina tvořící prostředí buněk) od krve uzavřené v síti cév
- Krev nekomunikuje s buňkami v tkáních přímo, ale přes stěny kapilár (tvořeno buňkami endotelu)
=> systém vyžaduje relativně velký tlak => výkonná pumpa / **SRDCE**
- Výjimka kroužkovci a pásnice – kontrakce větších cév
- Dokonale uzavřená cévní soustava – **OBRATLOVCI**, první kopínatec
(srdce není, stažitelné orgány na bázi žaberních cév)
- Tendence oddělit odkysličenou od okysličené krve – dva okruhy malý plicní a velký tělní, požadavky na 4dílné srdce (ptáci & savci)

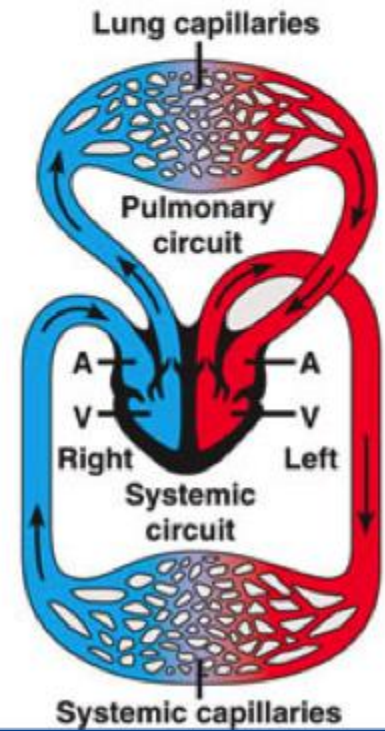
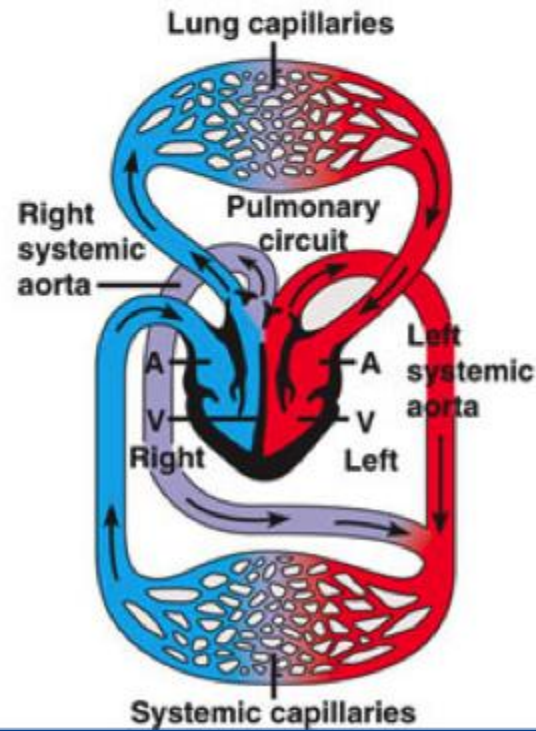
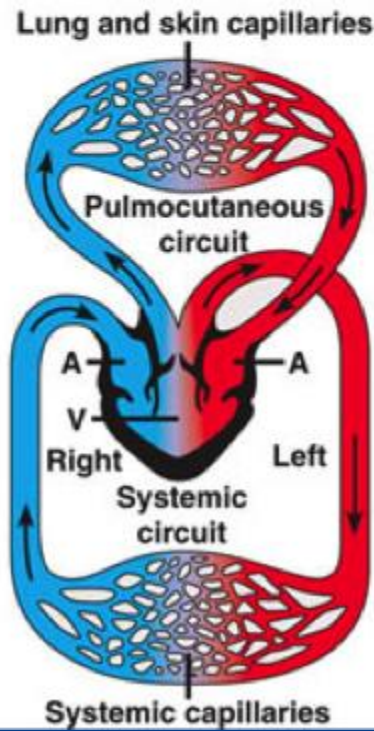
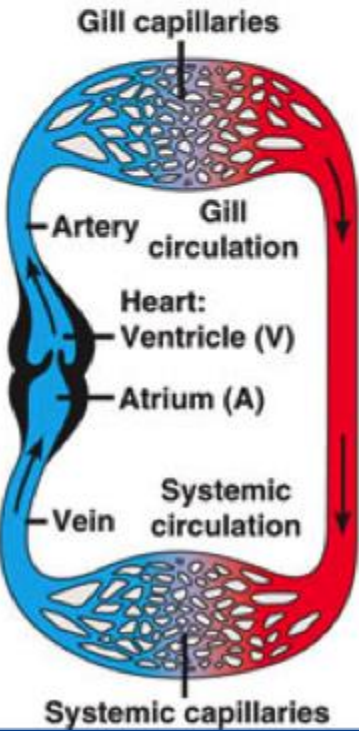

FISH

AMPHIBIAN

REPTILE

MAMMAL OR BIRD

Velikost srdce se odvíjí od způsobu života organismu a aktivity jedince

- aktivnější, větší požadavky na cirkulaci => větší a výkonnější srdce

Srdeční automacie

- rytmické stahy – **systoly** a uvolnění/klid - **diastoly**

Neurogenní srdce – podobné kosternímu svalu, aktivace vnější, nervová stimulace

(korýši, pavoukovci, některý hmyz, lymfatická srdce obojživelníků a ryb)

Myogenní srdce – pacemaker (udavatel rytmu) a automacie

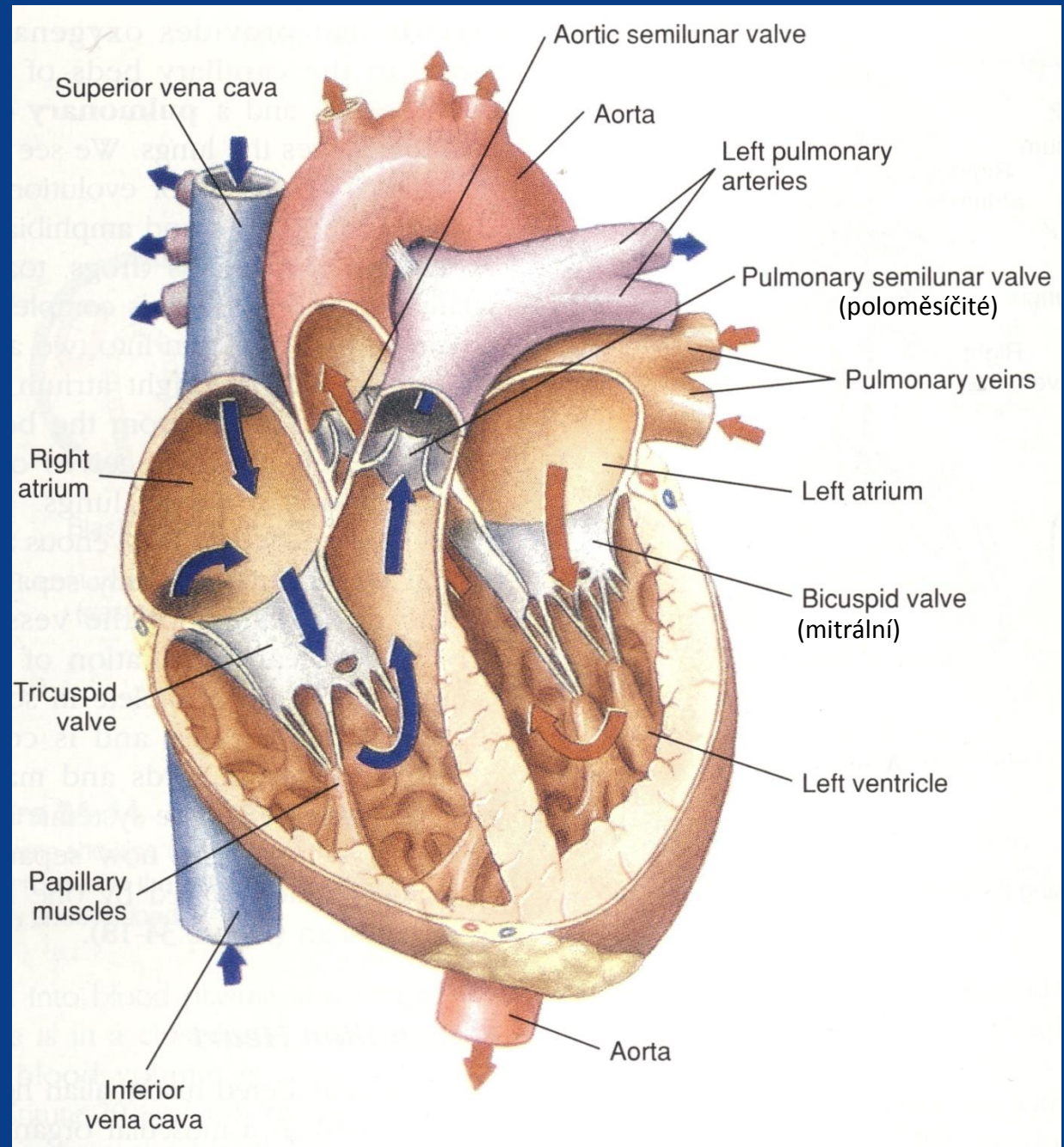
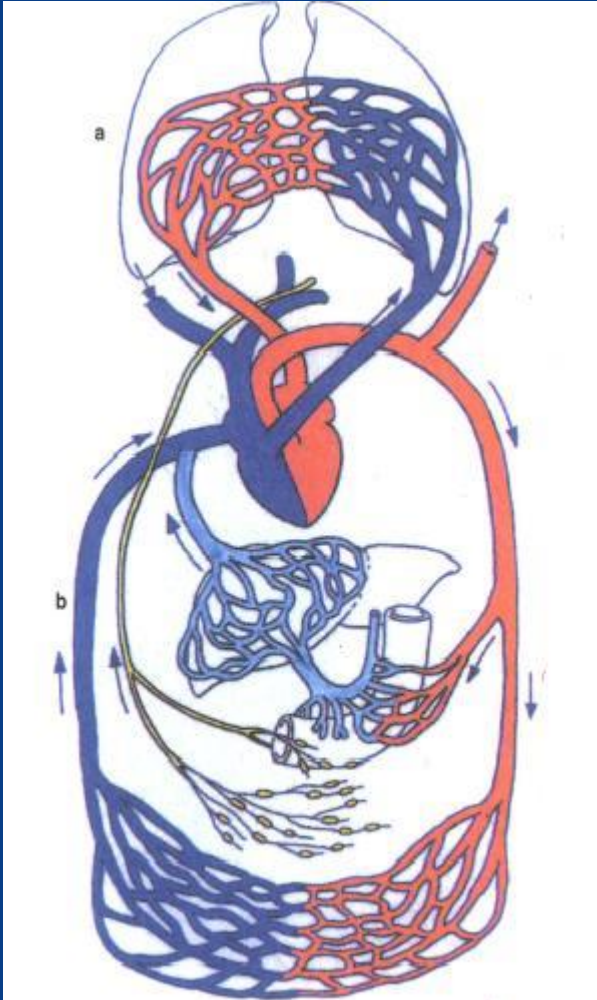
(pláštěnci, plži, některý hmyz a obratlovci), i myogenní srdce ale podléhají hormonální a nervové regulaci.

Tepová frekvence u obratlovců klesá s rostoucí velikostí,

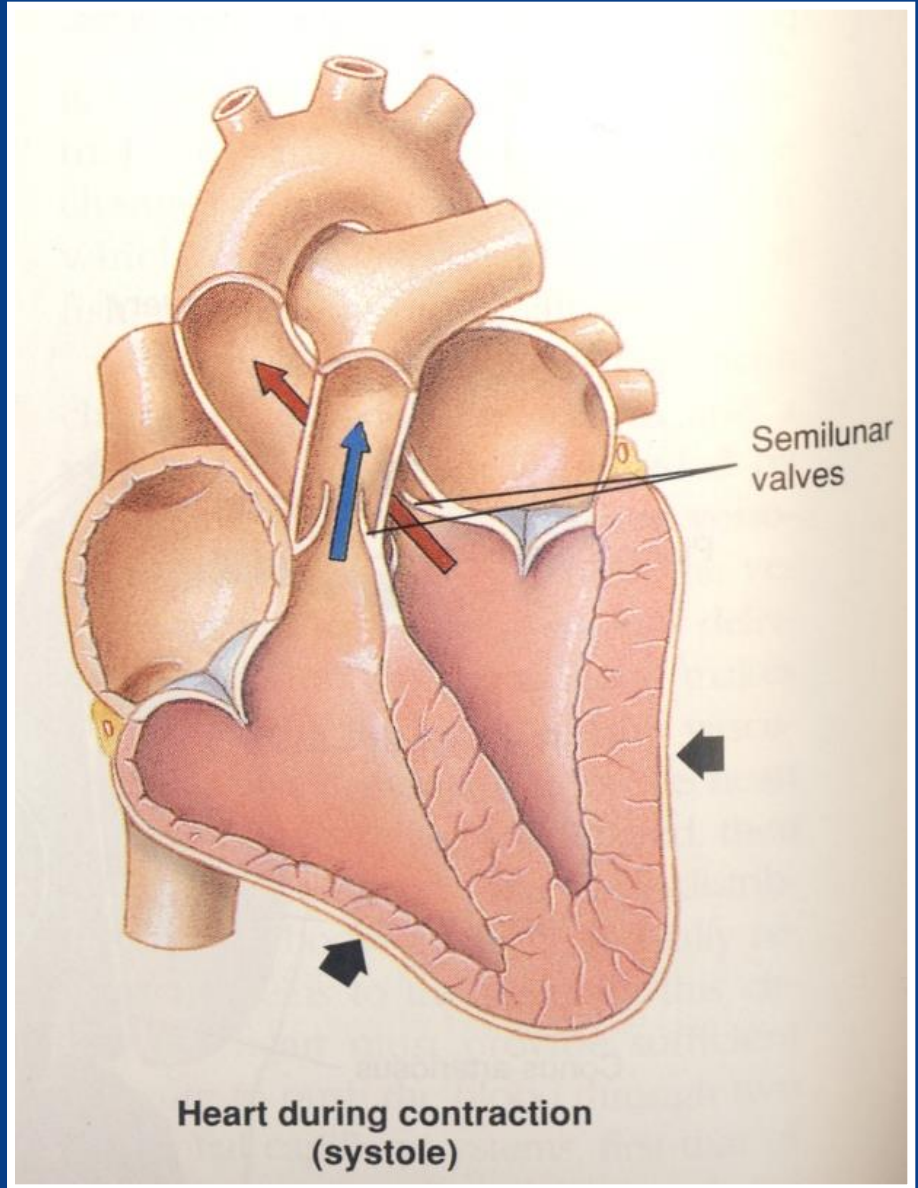
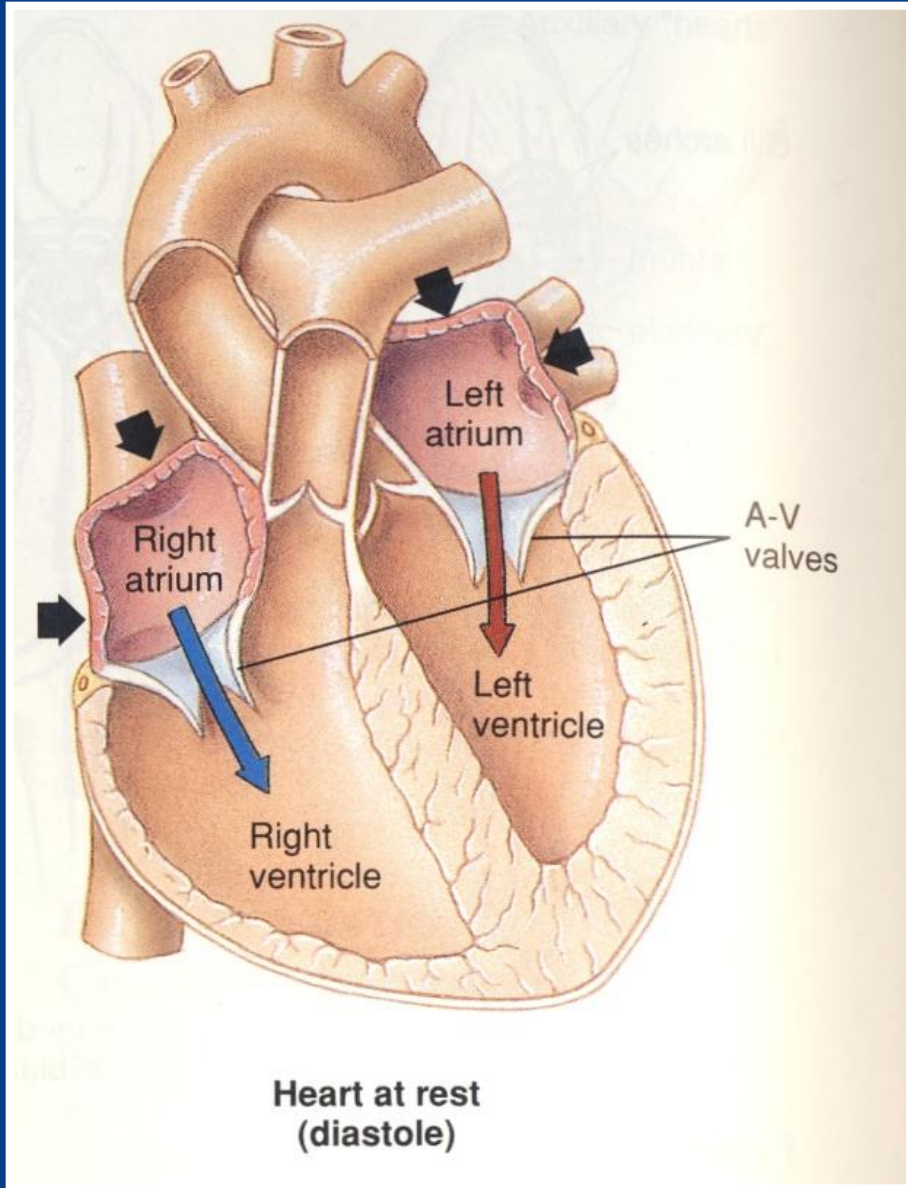
nižší frekvence = bradykardie

vyšší frekvence = tachykardie

Srdce savců

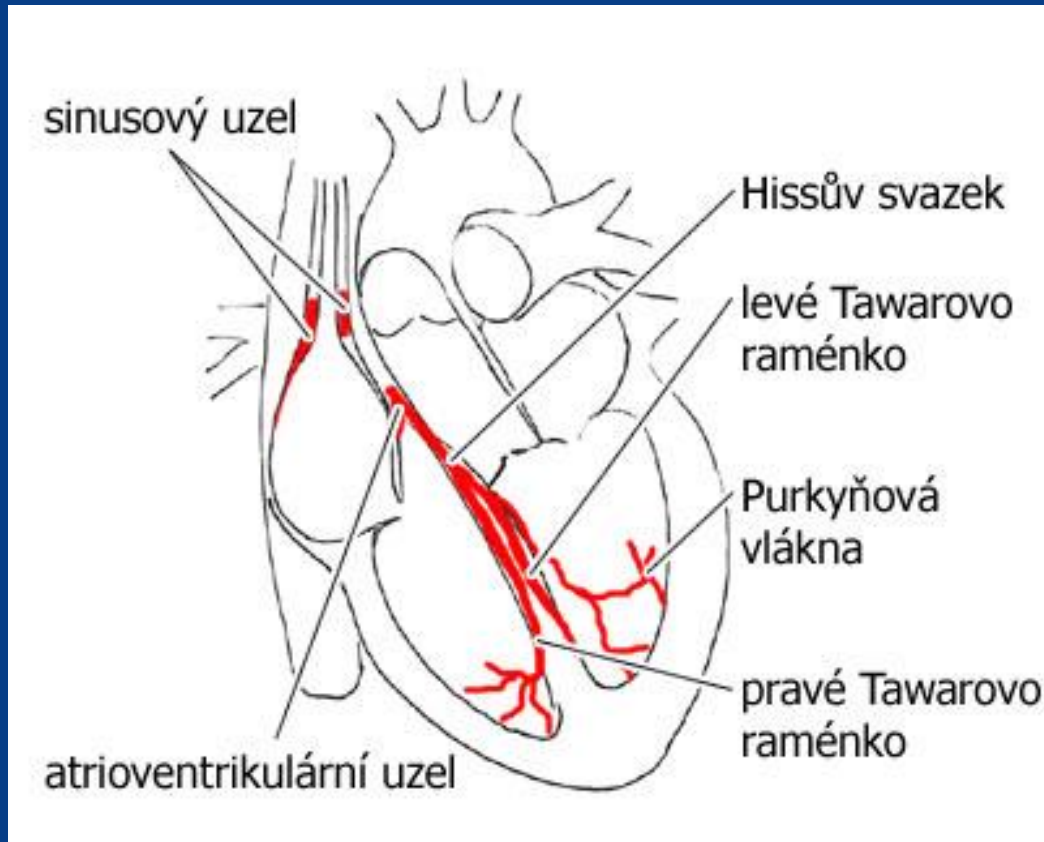

Elektrická aktivita srdce

Srdeční převodní soustava

- specializovaná svalová vlákna schopná generovat a vést vzruch, stažitelnost ale omezená
  - Nejsou motorické jednotky -> odpověď vše nebo nic
  - Nelze téměř regulovat sílu stahu, není sumace jak u kosterního
- ochrana před tetanickým sevřením a snížení rizika fibrilací (velmi rychlé a chaotické povrchní stahy)

Myokard – srdeční sval

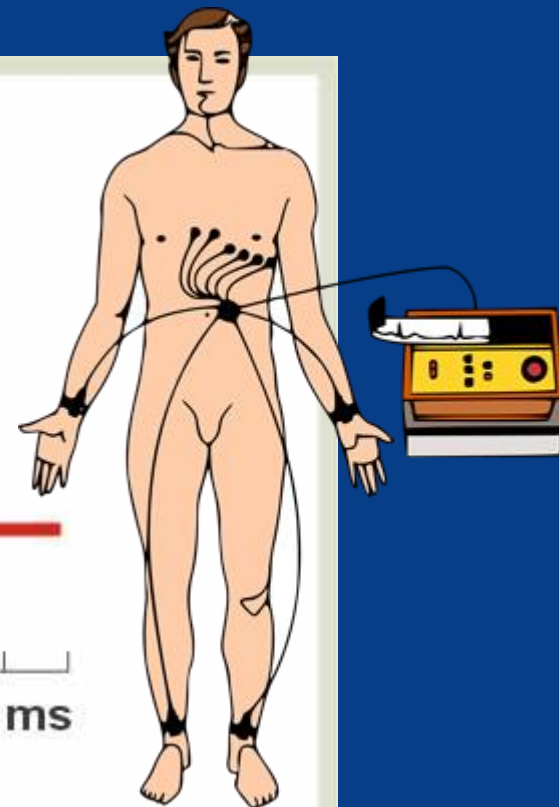
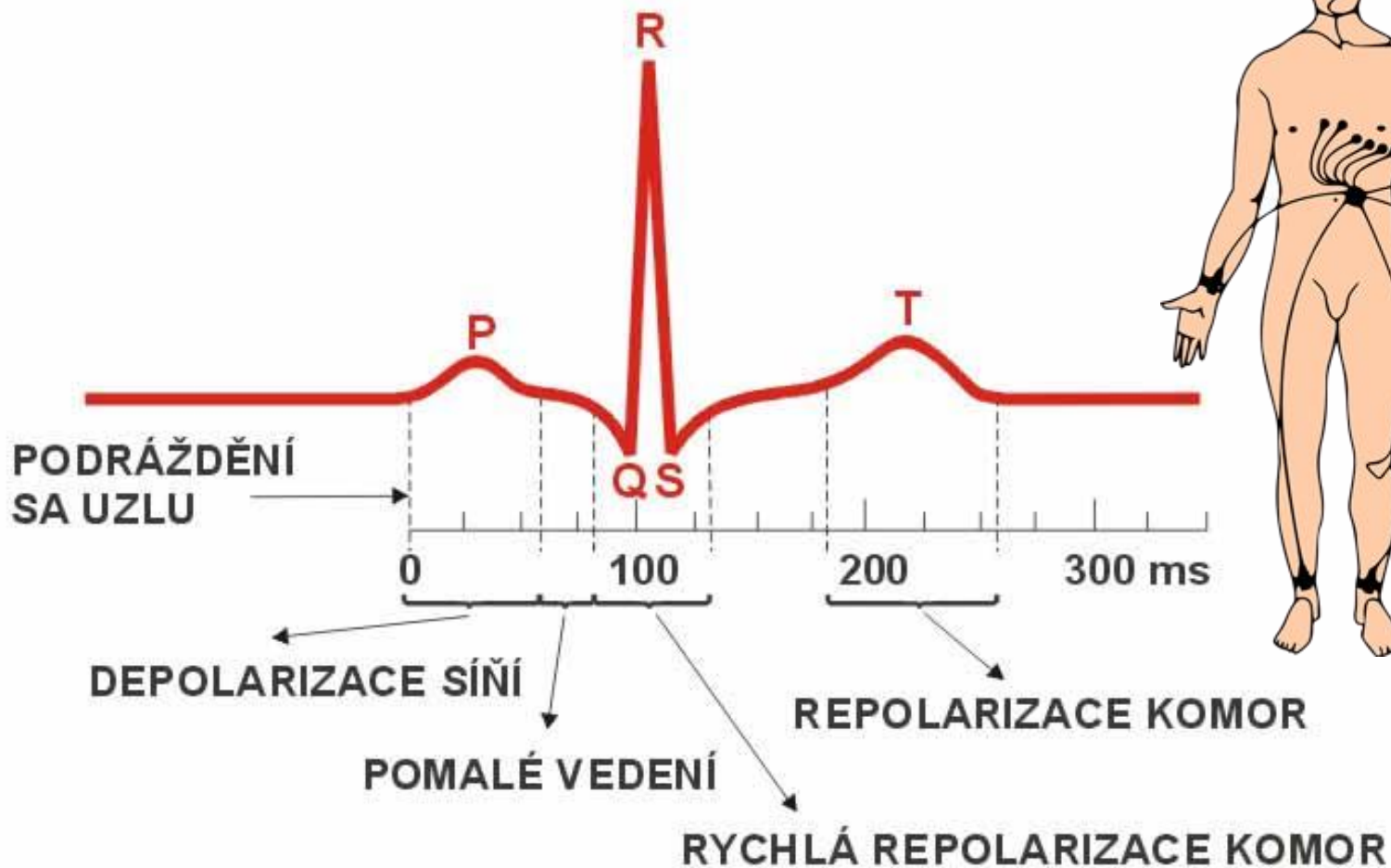
1. Dráždivost – vše nebo nic
2. Automacie (myogenní a neurogenní kontrola)
3. Rytmicita
4. Vodivost – gap junctions (nexus) – syncitium
5. Neunavitelnost

Savčí a ptačí srdce – vazivo (nevodivé) mezi předsíněmi a komorami

=> atrioventrikulární uzel + Hisův svazek

Elektrokardiogram – sledování průběhu stahu a diagnostika/lokalizace poruch
(Elektrokardiografie –EKG) (ischemické oblasti, infarkt. ložiska)

Typický průběh EKG křivky

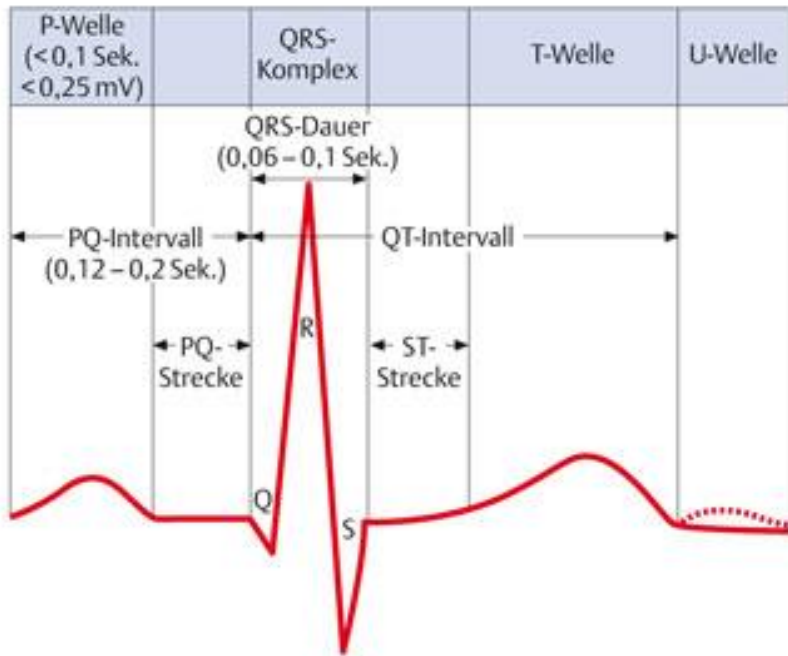

Abb. 3.5 Normales EKG.

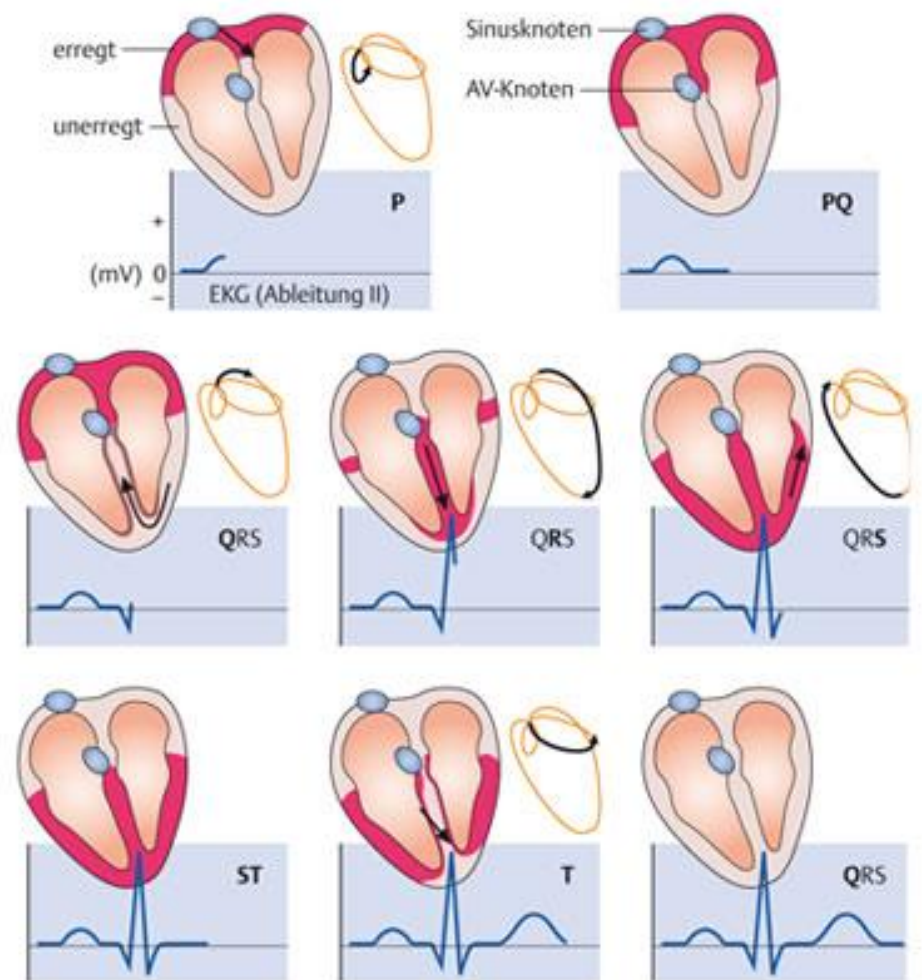

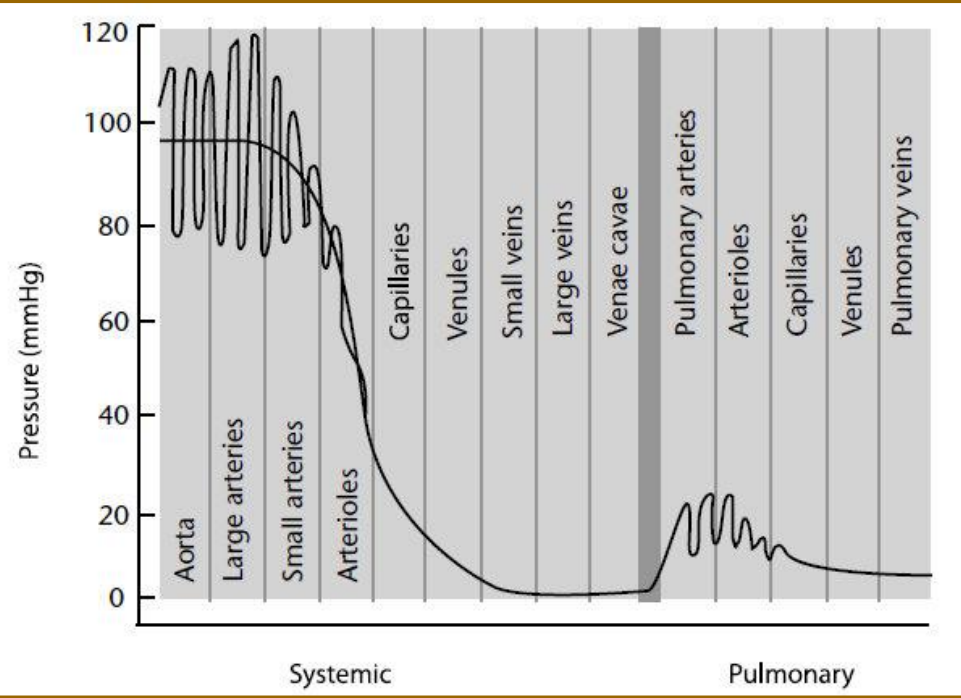
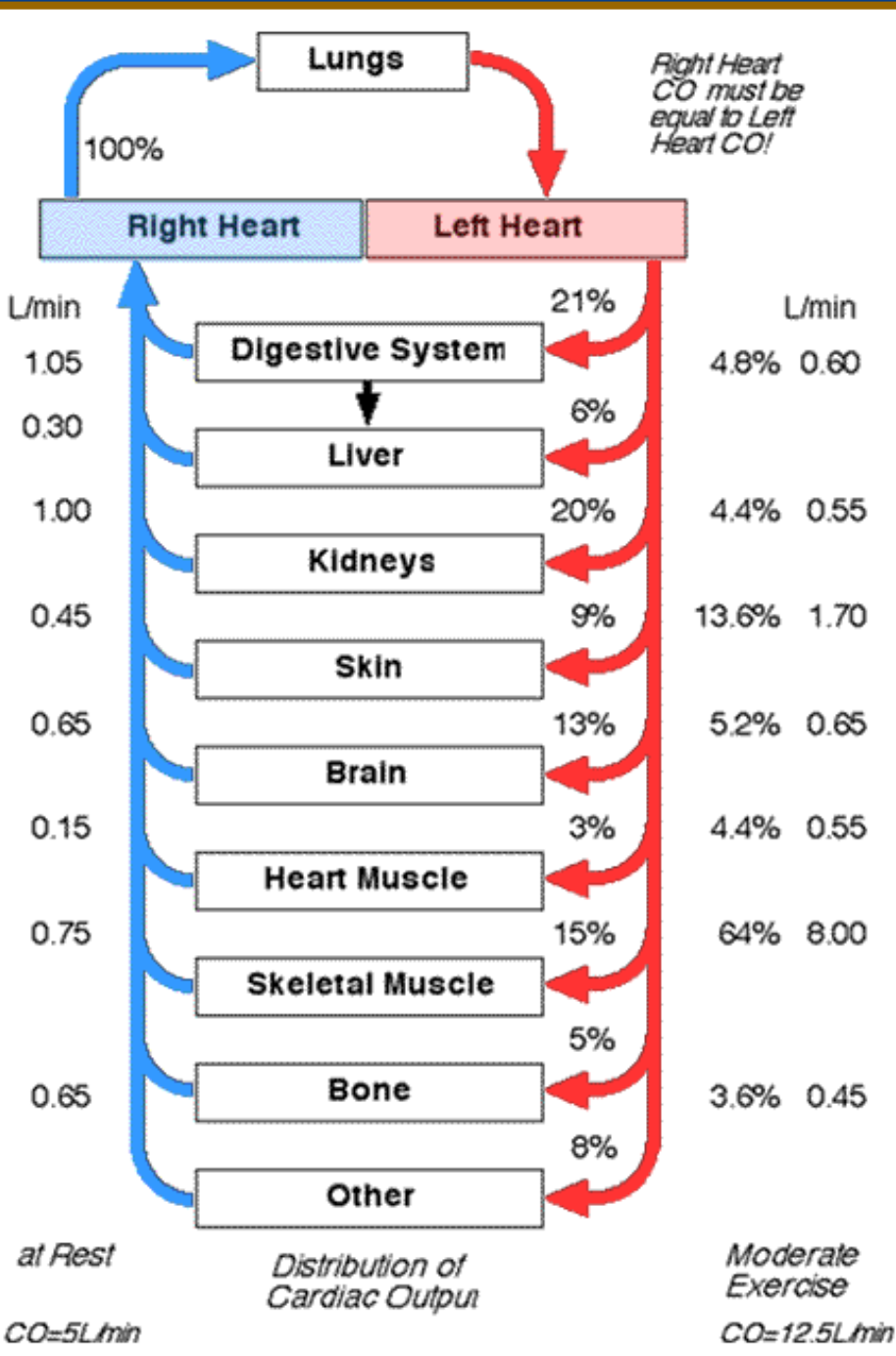
Abb. 3.6 Vorhof- und Ventrikel-erregung und die Entsprechung im EKG. Einzelheiten siehe im Text.

Distribuce krve u člověka (v klidu)

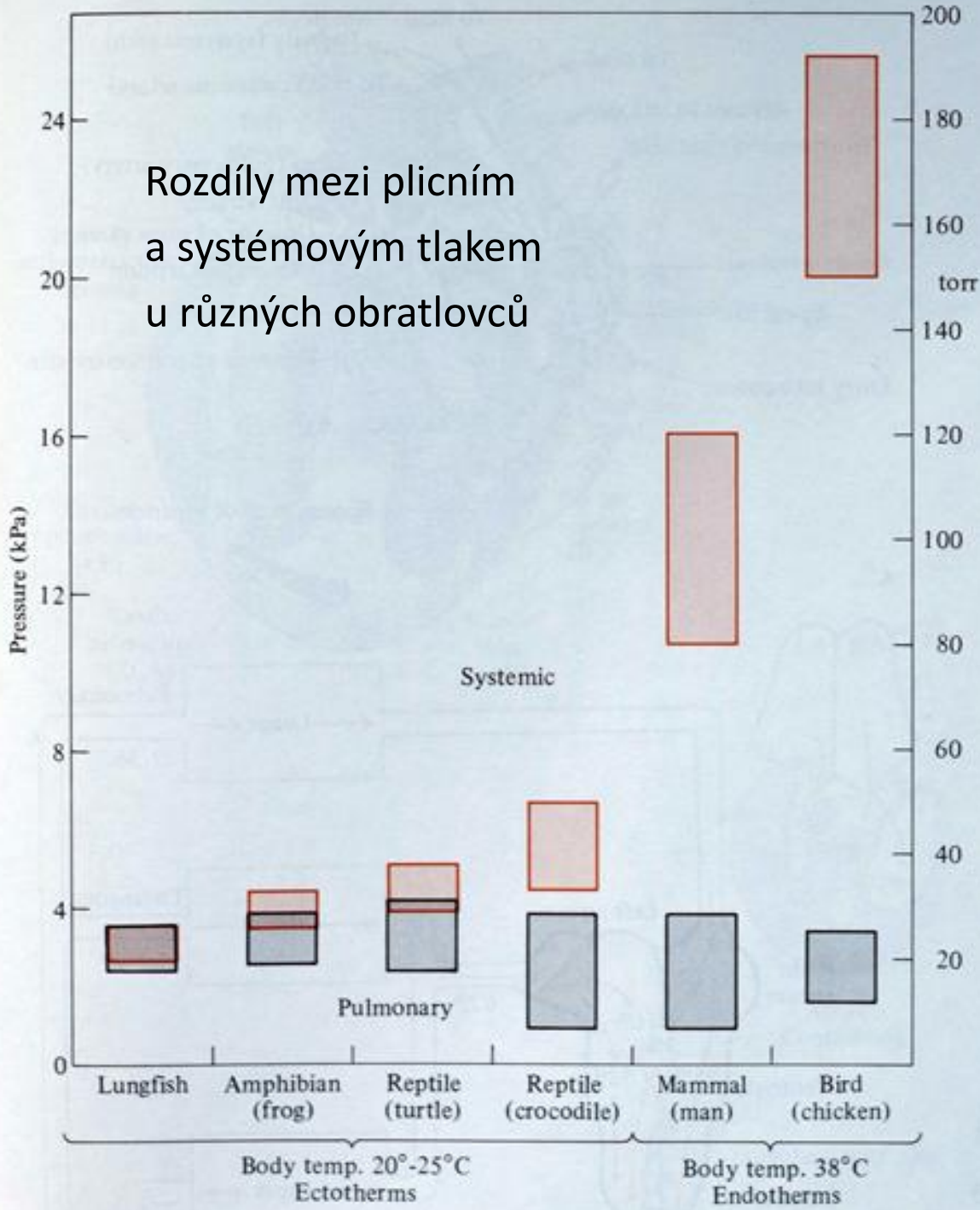
Minutový srdeční výdej (MSV)

Velký oběh – rozděleno do tkání a orgánů

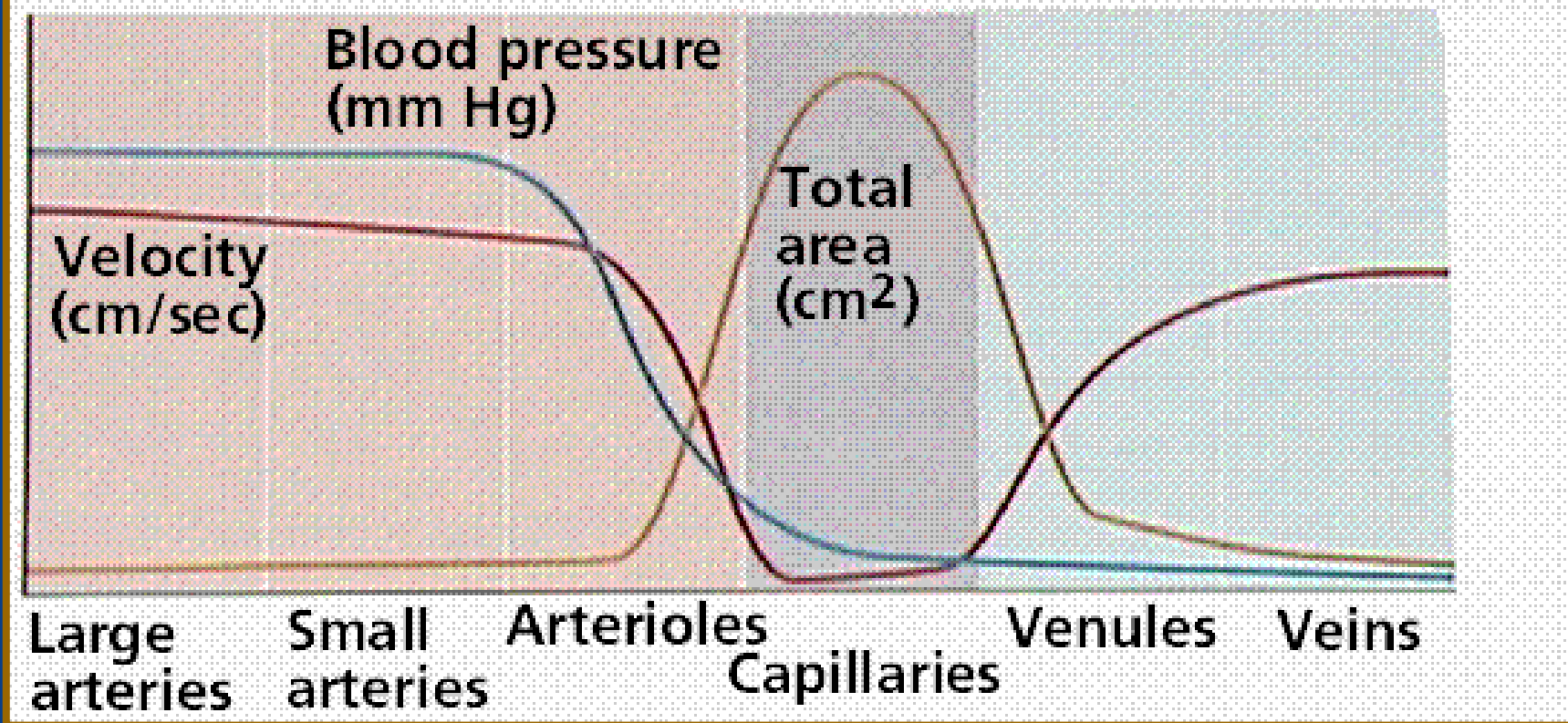
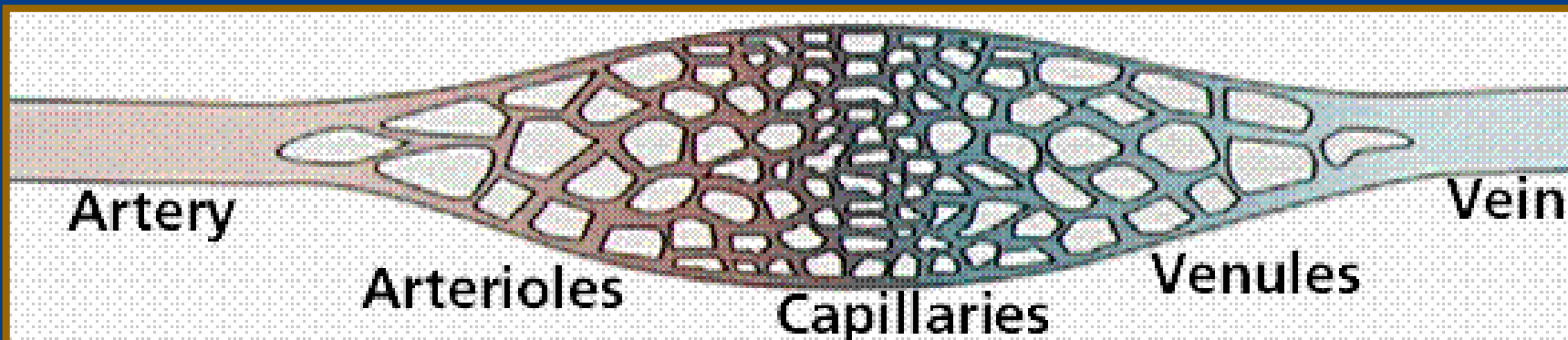
Malý plicní oběh – 100%

Rozdíly mezi plicním
a systémovým tlakem
u různých obratlovců

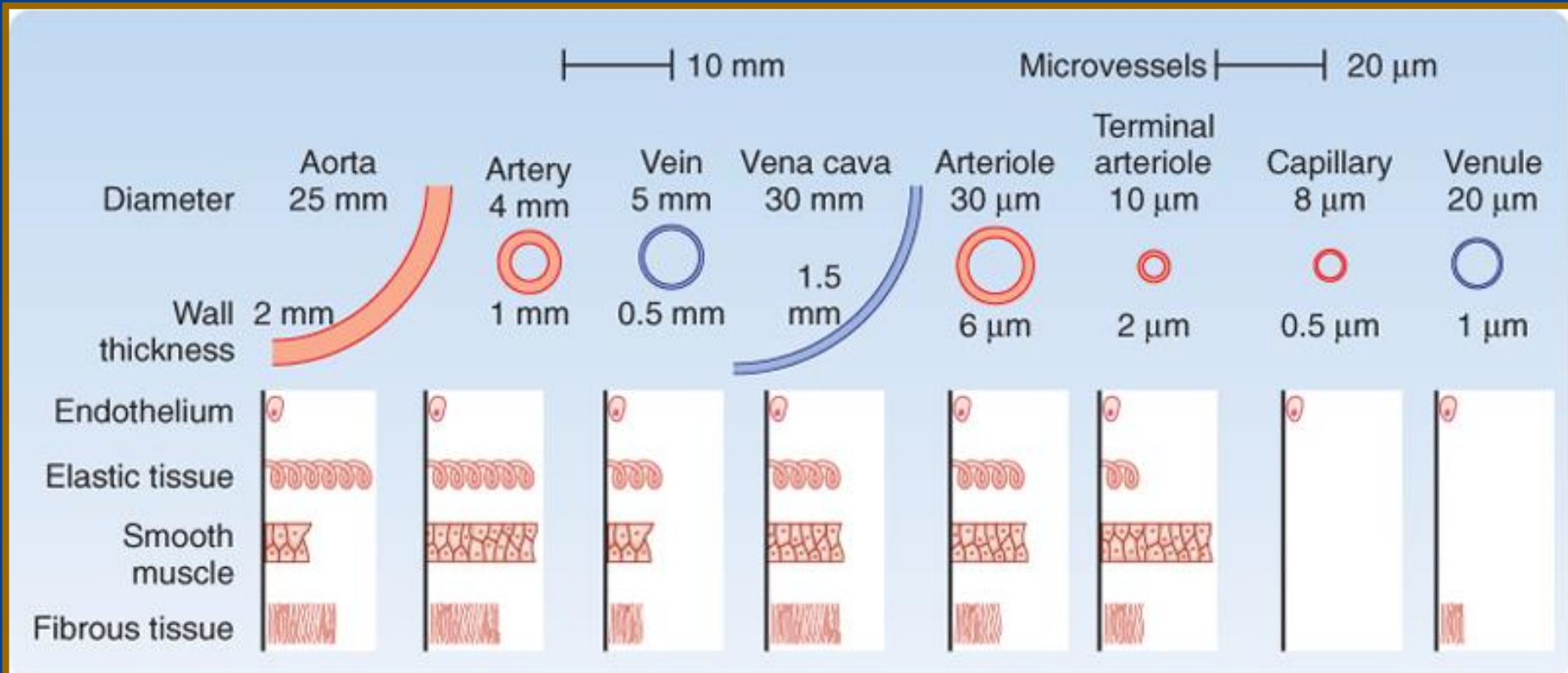

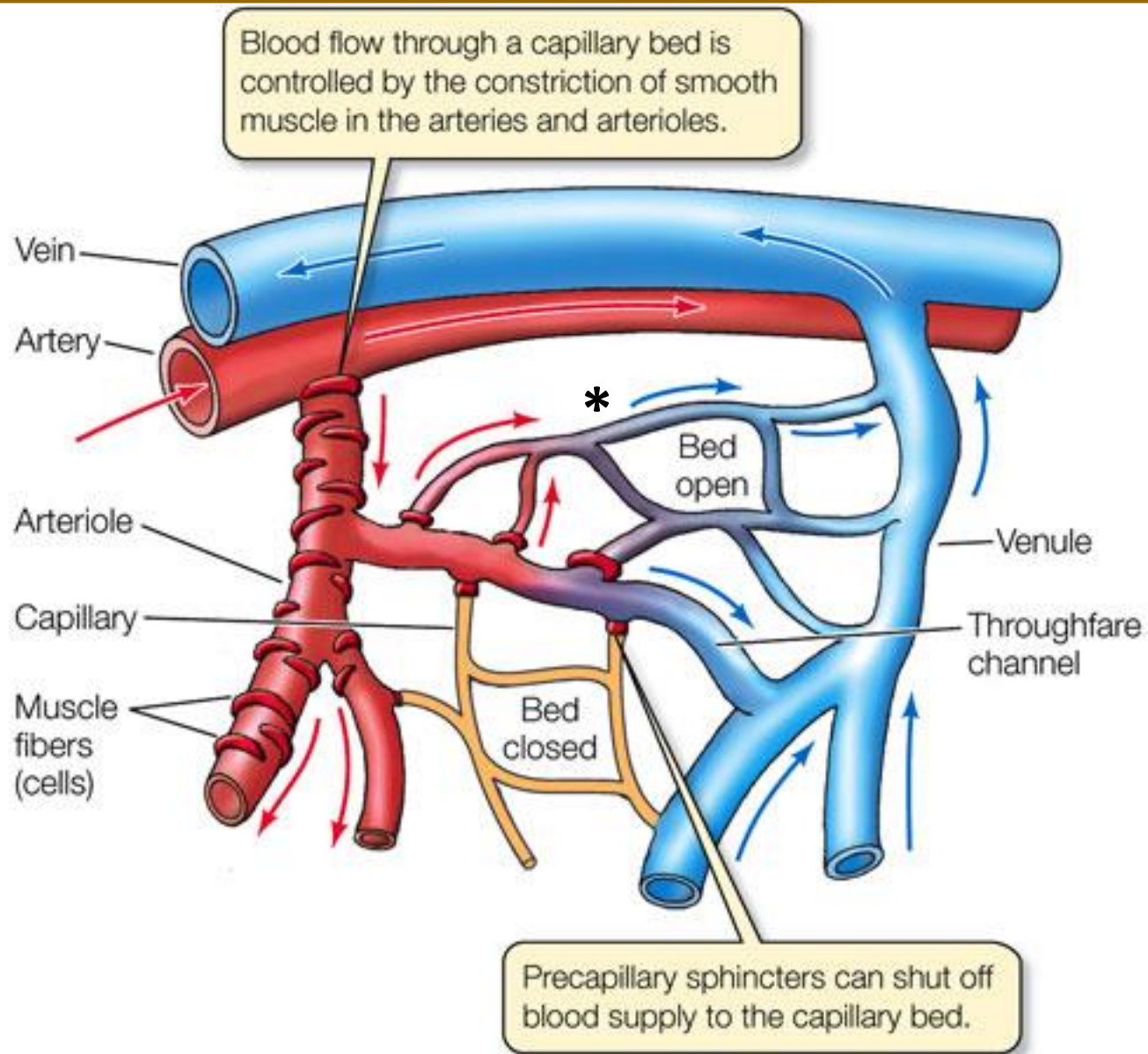

Struktura arterií a vén, velmi podobná

- Arterie k danému průměru silnější stěna + více elastické tkáně → odolávají větším tlakům, pružnickový efekt → kontinuální proudění
- Vény (kapacitní cévy, reservoár), velké vény mají chlopně – bránění zpětnému toku krve
- Arterioly – velký podíl na periferním odporu (odporové cévy), vazomotorické řízení: vazodilatace x vazokonstrikce (okružní hladká svalovina + prekapilární svěrače)
- **Portální oběhové systémy:** vena – kapiláry – vena, portální žíla do jater z trávicího traktu, kapilární řečiště ledvin, portální oběh adenohipofýzy.

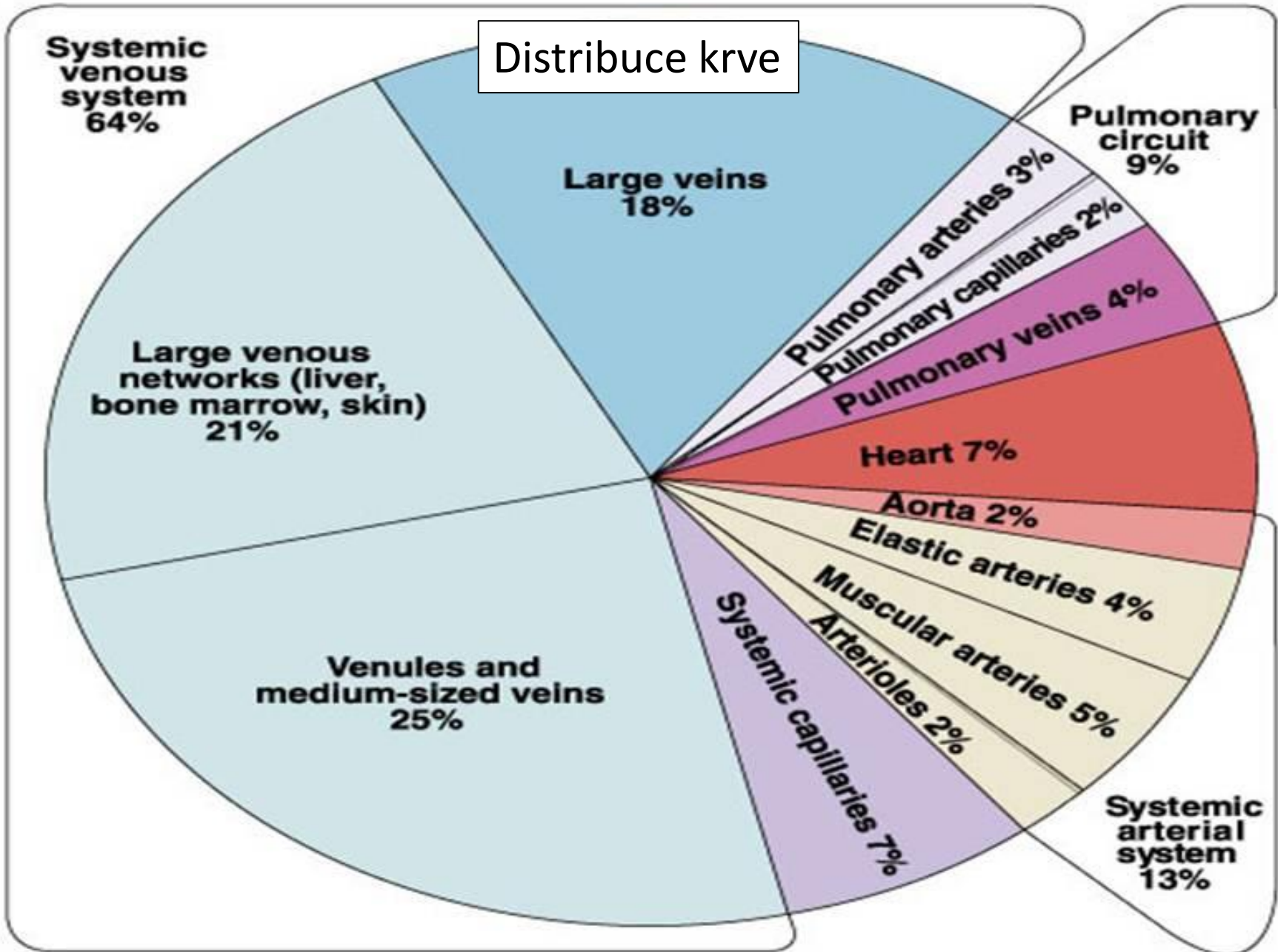

LIFE 8e, Figure 49.16

LIFE: THE SCIENCE OF BIOLOGY, Eighth Edition © 2007 Sinauer Associates, Inc. and W. H. Freeman & Co.

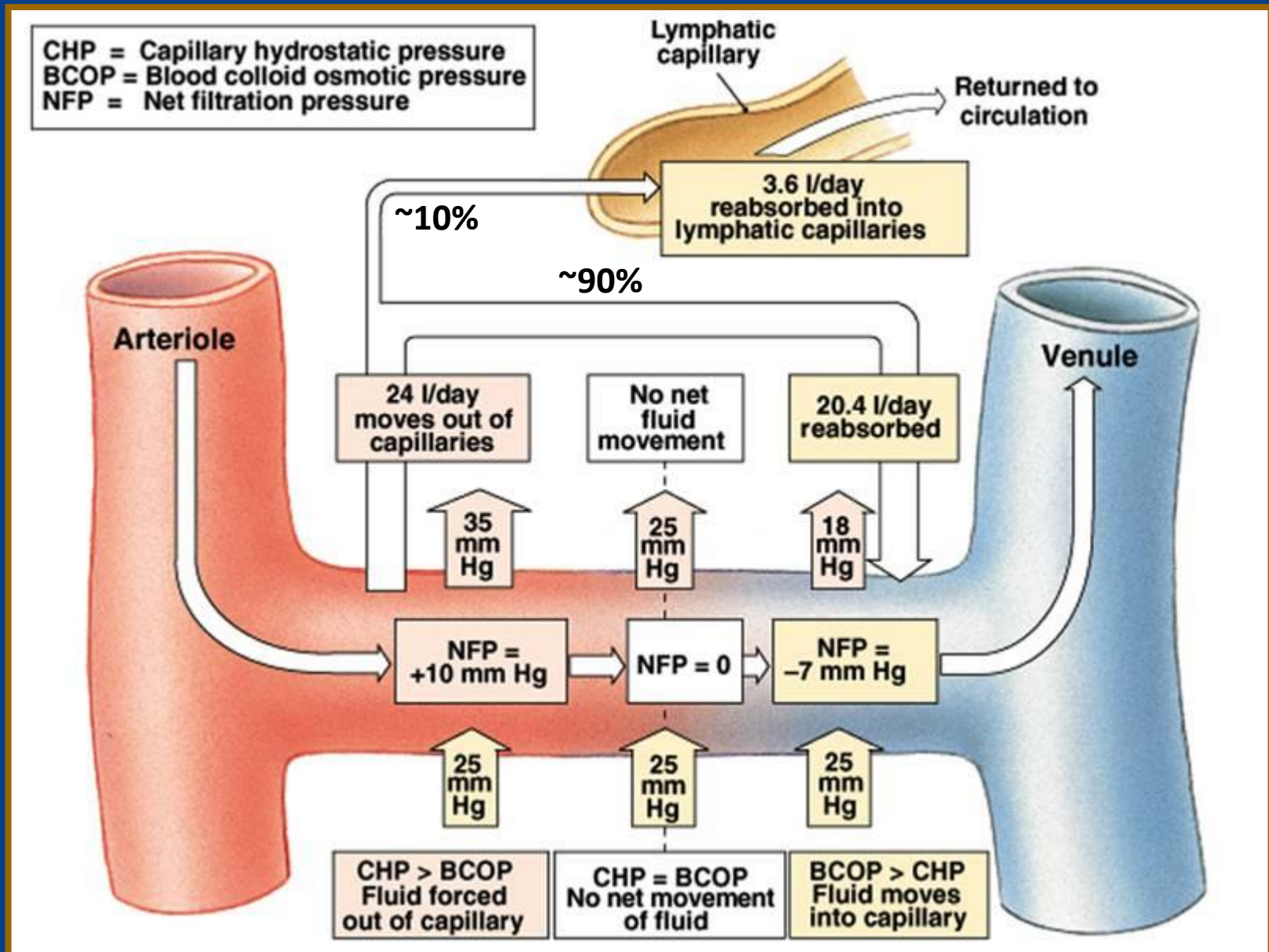
* Zkratky – arteriovenózní anastomózy

Distribuce krve

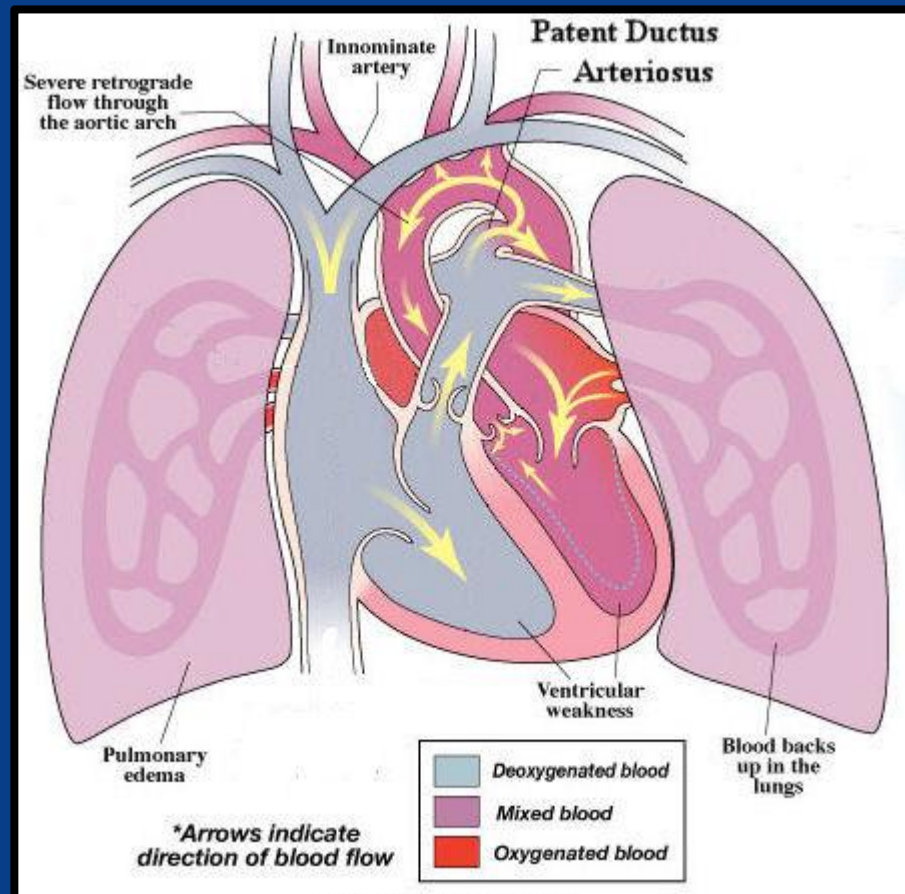
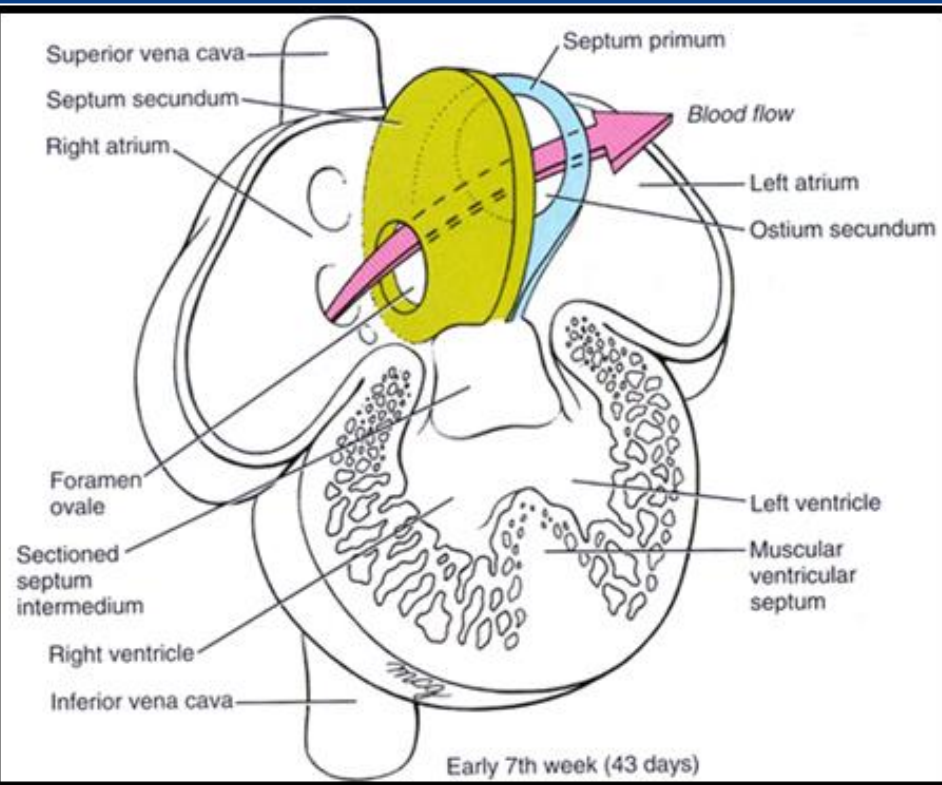

Tlaky zprostředkovávající výměnu látek mezi cévami a okolím, výměna tekutin v kapilárách – hydrostatický x onkotický (osmotický tlak bílkovin) tlak

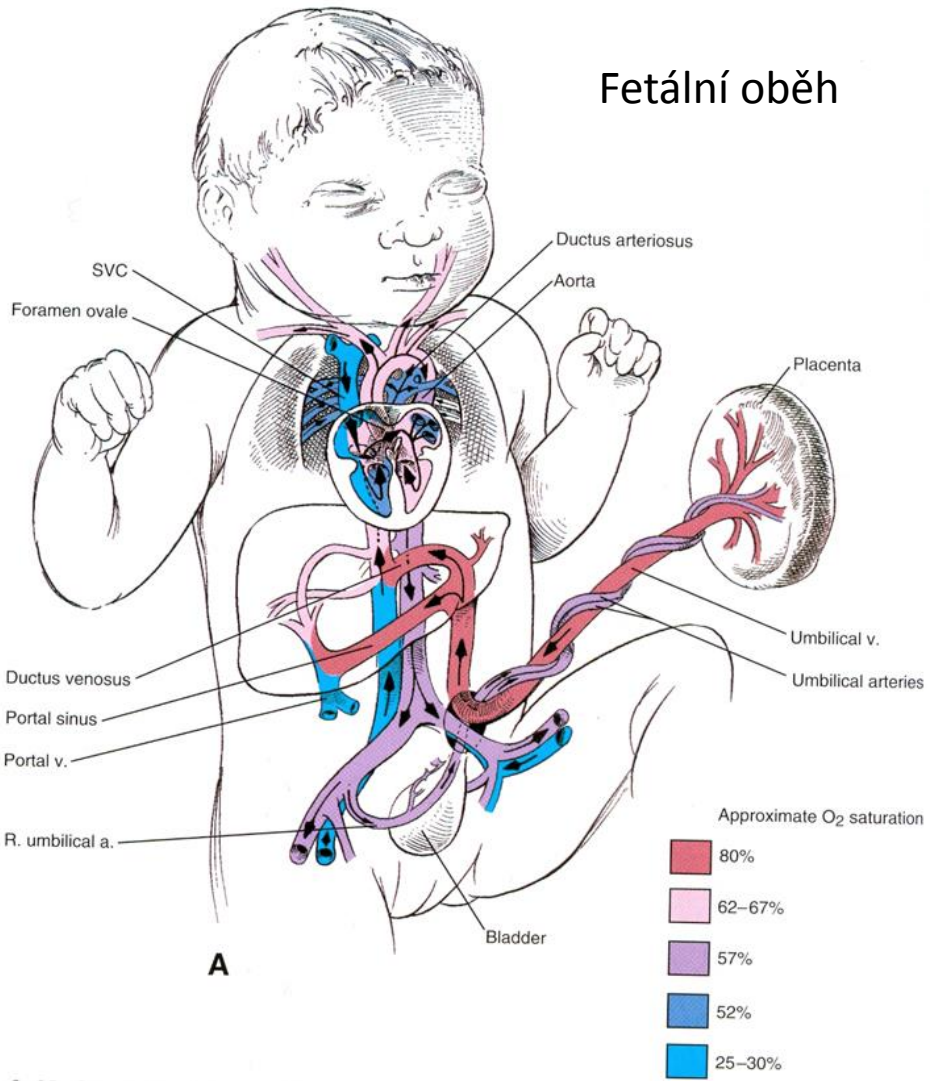
Fetální oběh plodu

- Plicní oběh je uzavřen, plíce nejsou funkční
- Přemostění v srdci – *Foramen ovale* + *ductus arteriosus*
- Při narození, první nádech -> nárůst tlaku v plicích => změna tlaku v levé předsíni => uzavření *Foramen ovale*, zámik *ductus arteriosus* => kompletně oddělené oběhy

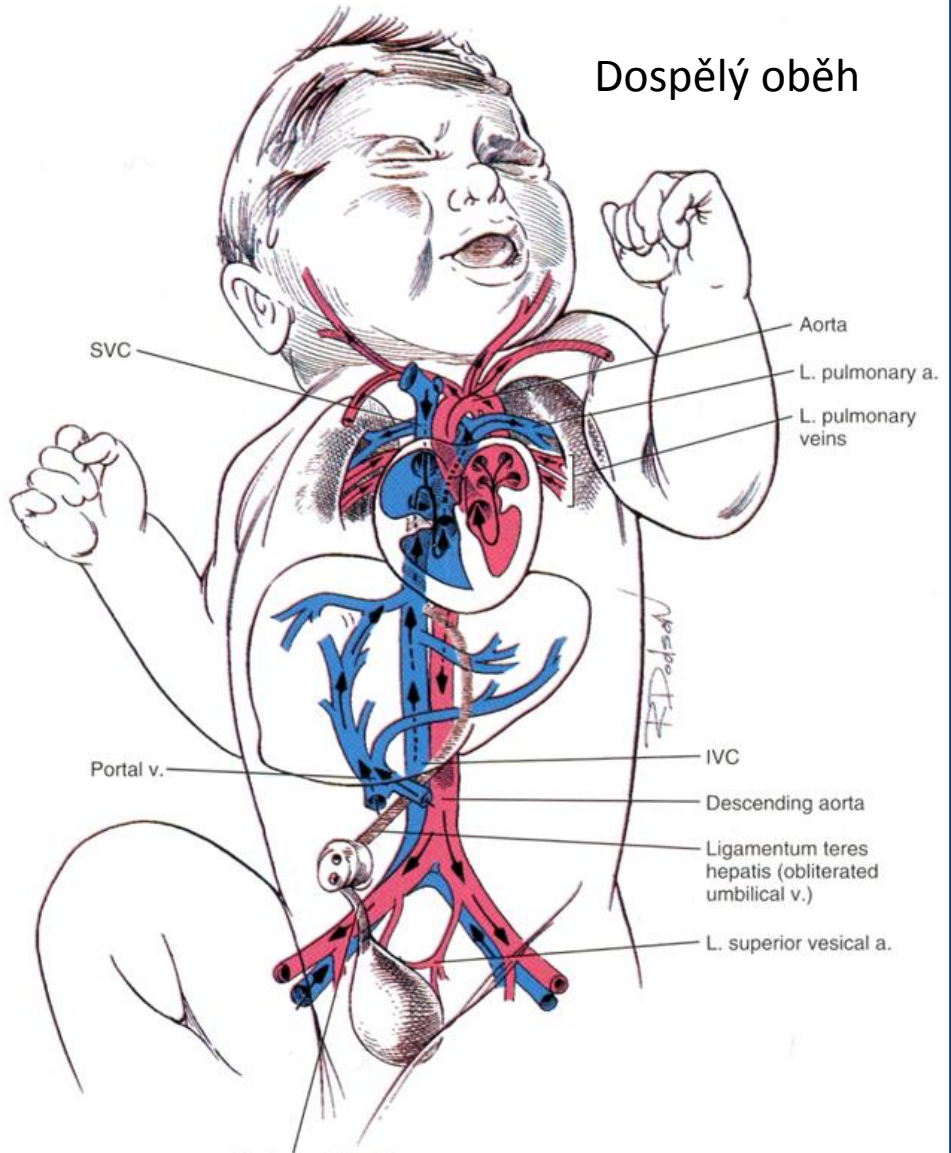

Fetální oběh

A

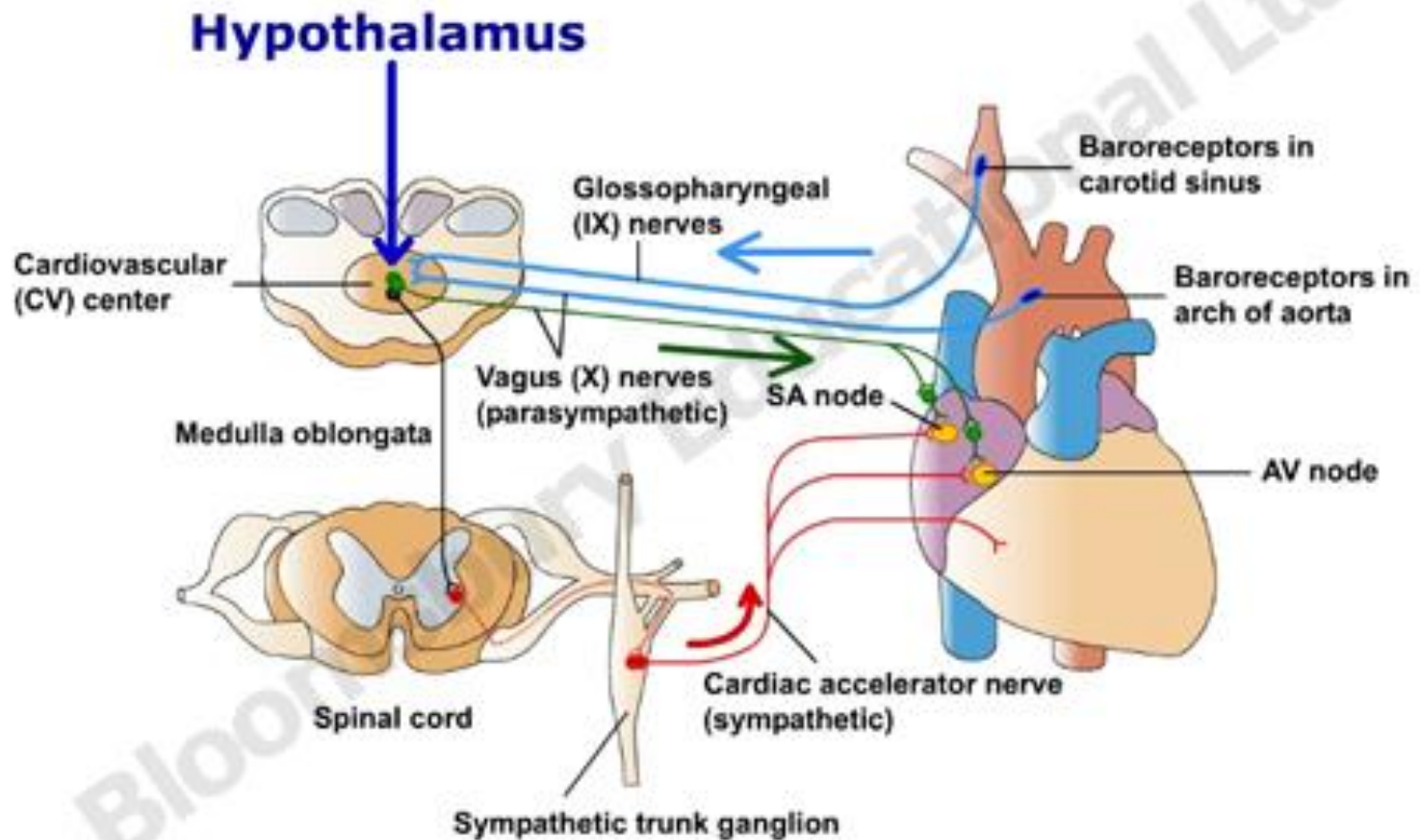
Dospělý oběh

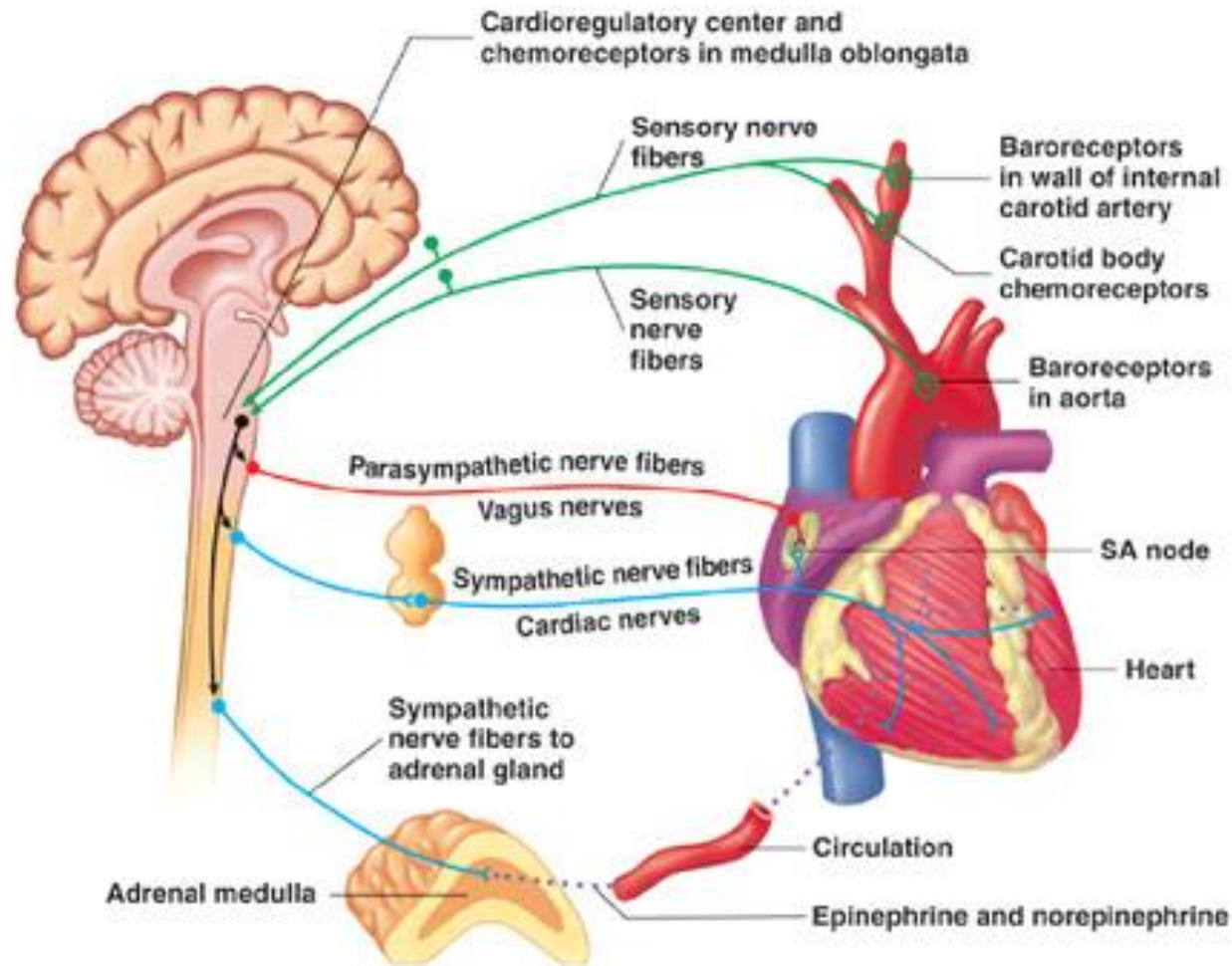
B

Řízení krevního oběhu

Regulation of heart rate and force

Hormonálně: Muscarinové receptory – acetylcholin

Adrenergní receptory – adrenalin / noradrenalin

(epinefrin / norepinefrin)

Frekvence srdečního tepu a regulace srdečního výkonu

Frekvence je relativně stálá, druhově specifická, u teplokrevných koreluje s velikostí těla* a stupněm ontogenetického vývoje. Menší vyšší frekvence, než větší, mláďata větší frekvence než dospělí. U živočichů s proměnlivou teplotou těla, je frekvence celkově nižší**

Frekvence závisí i na aktivitě organismu, jeho trénovanosti, tělesné teplotě

Výkon srdce – **minutový srdeční výkon** (MSV) = tepový objem x minutová frekvence
(u člověka v klidu ~ 5L, při vysoké aktivitě až ~ 30L, tep až 220/minutu)

Regulace – **nervová** (vegetativní nervstvo), **humorální**, **celulární** (buněčná) ***

* rejsci, kolibříci, malí netopýři,... > 600-1000 tepů za minutu; kytovci < 30 tepů za minutu

** hibernanti hlavně celkovou průměrnou, série tepů

*** Starlingův zákon, čím víc se svalová vlákna natáhnou (diastola), tím větší silou se stáhnou (systola) => zvýšení jednotkového objemu vede k silnější kontrakci

/ vyšší systolický výdej

Krevní tlak

- Tlak na stěny cév (myšlen ve velkých tepnách, blízko srdce)
- Má zásadní vliv na distribuci látek/živin (živiny, kyslík, metabolity, teplo..)
  - Vyšší tlak => účinnější transport (zvyšování při námaze, potřeba větší látkové výměny)
- Regulován
  - Srdečním výkonem/frekvencí (srdce může až téměř zdvojnásobit jednotkový objem)
  - Světlostí cév/periferním odporem
- S věkem se mění : snížení elasticity cév, snížení jejich průsvitu (aterosklerotické změny)*
snížením výkonu srdce (např. ischemie a její následky) => pozitivní zpětná vazba)
- Význam i objem krve / tekutin
- Změny hlavně pod kontrolou recepce baroreceptorů a chemoreceptorů

* Zejména lidoopi, sudokopytníci, hlodavci odolní (úloha věku?)

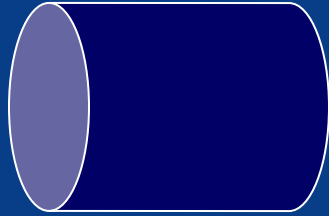
Regulace cévního průtoku

Myogenní autoregulace	Napětí cévní stěny aktivuje kationtové kanály - depolarizace - vazokonstrikce
Metabolická	Produkty metabolismu vyvolávají vazodilataci (CO ₂ , AMP, ADP, H ⁺ , kyselina mléčná)
„shear“ dependentní („tření/smýkání“ krve o endotel)	Vazodilatace zprostředkovaná působením NO, který se tvoří v cévním endotelu
Nervová	<ul style="list-style-type: none"> • Sympatické vazokonstrikční nervy ve většině tkání • Parasympatické vazodilatační nervy v sekrečních a spongiformních tkáních
Humorální	<ul style="list-style-type: none"> • Vazokonstrikční účinek angiotensinu II, noradrenalinu, vazopresinu, serotoninu • Vazodilatační účinek ANP, histaminu, mediátorů zánětu
Fyzikální	Teplota, zvýšení vede k vazodilataci

Regulace tlaku v cévách

Vazodilatace

Vazokonstrikce

Stimulací tvorby
cGMP

Stimulací tvorby
cAMP

Inhibicí tvorby
cAMP

Stimulací tvorby IP₃

NO

ANP (atriální
natriuretický peptid)

adenosin A₂

histamin H₂

adrenalin b₂

VIP

serotonin

adrenalin a₂

angiotensin II

serotonin

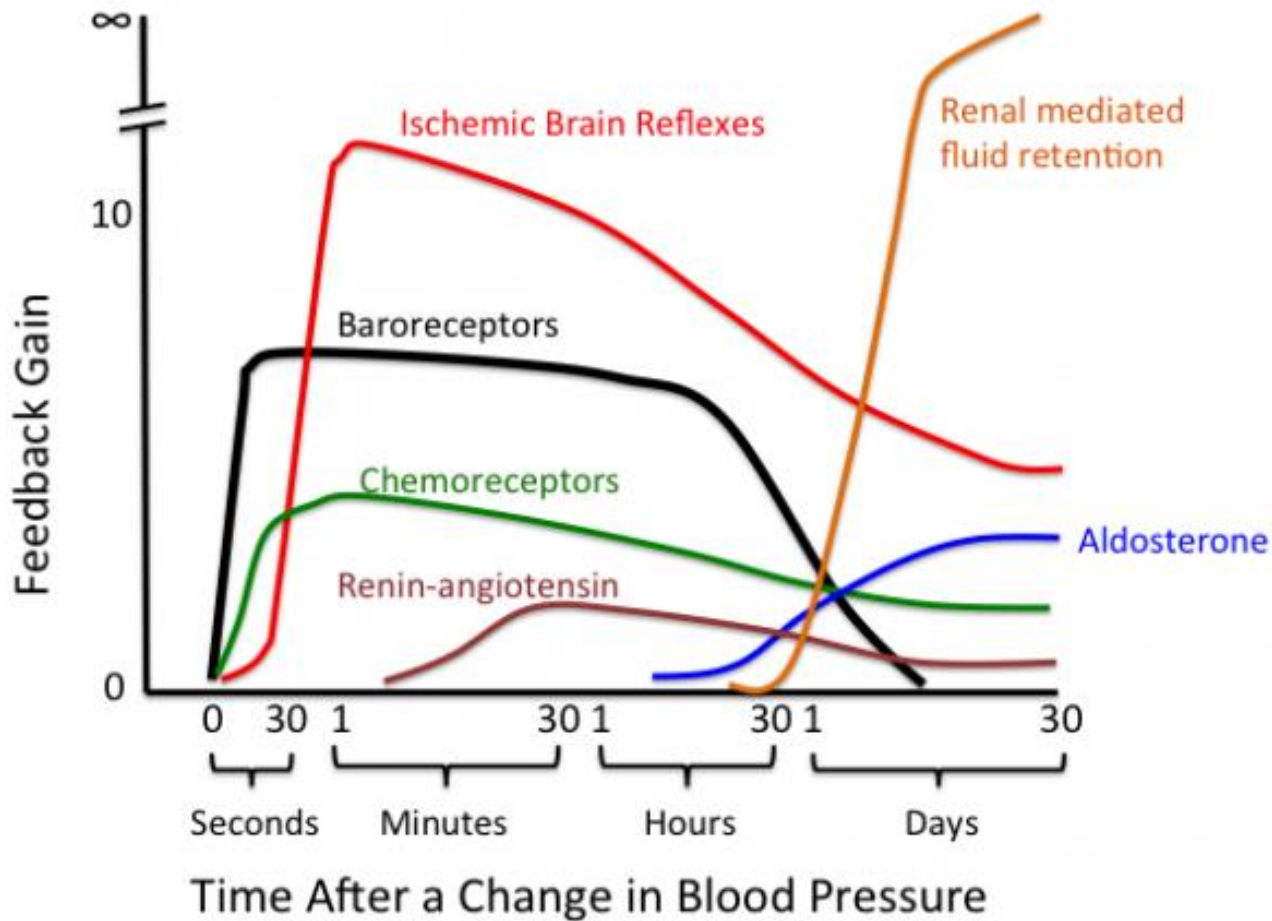
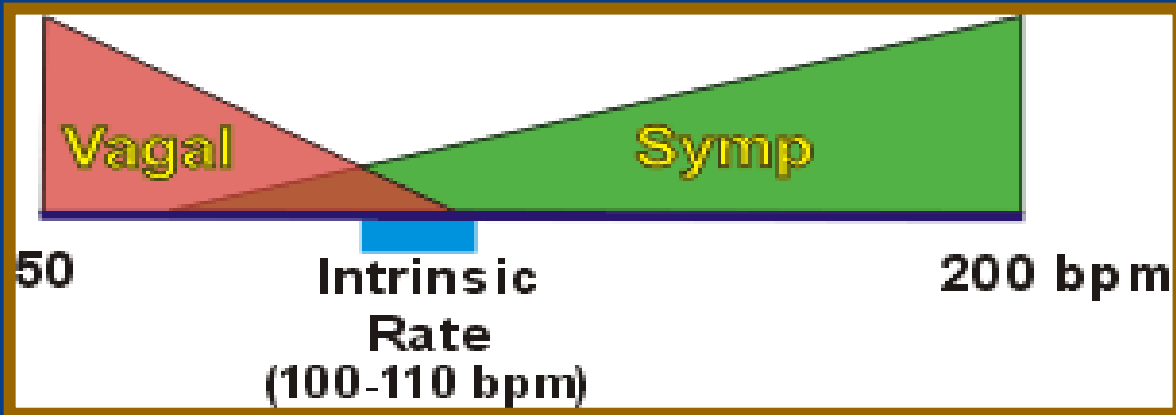
adrenalin a₁

vazopresin

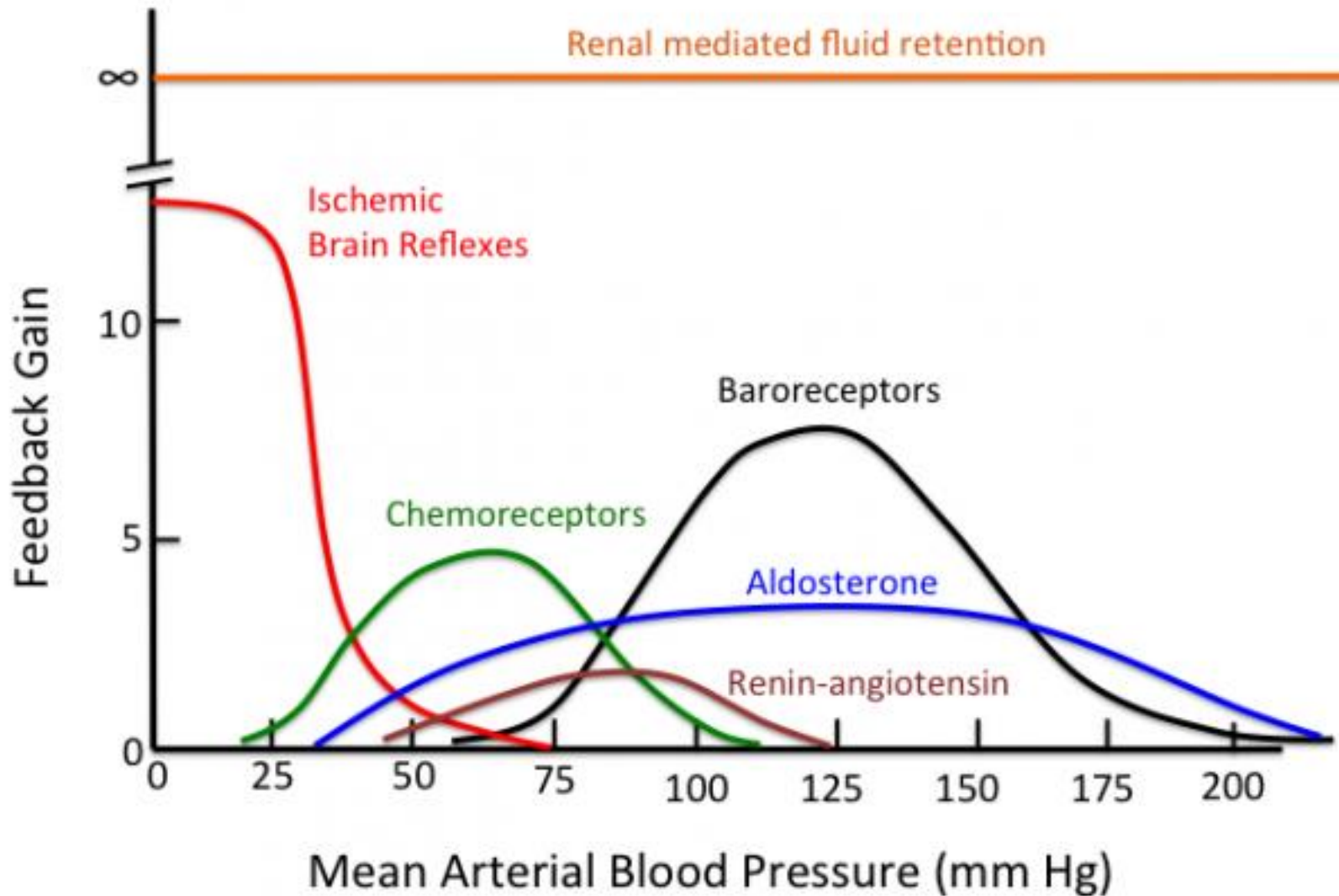
cGMP a cAMP v hladkém svalu stimuluje
Ca²⁺ pumpu sarkoplazmatického retikula
pokles koncentrace Ca²⁺ v buňce

Pomalejší
„odklízení“ Ca²⁺

IP₃ uvolňuje Ca²⁺ ze
sarkoplazma-
tického retikula

Úloha jednotlivých regulátorů a receptorů při odpovědi na změnu krevního tlaku

Lymfatický (mízní) systém

- Cévní systém stahující mízu/lymfu z tkáňového moku do krevního řečiště (drenáž)
- Mízní kapiláry (slepé, téměř ve všech tkáních), mízní cévy, mízovody, vyústění do vén v oblasti krku
- Stěny cév velmi propustné (i proteiny), tkáňový mok nasáván vlastním tlakem tkáňové tekutiny
- Zpětnému toku brání chlopně, tok podporován pohybem
- Složení podobné krevní plazmě, avšak menší množství proteinů
- Transport živin z tenkého střeva
- Přítomny lymfocyty a monocyty
- Lymfatické (mízní) uzliny + slezina – filtrace mízy, akumulace buněk imunitního systému

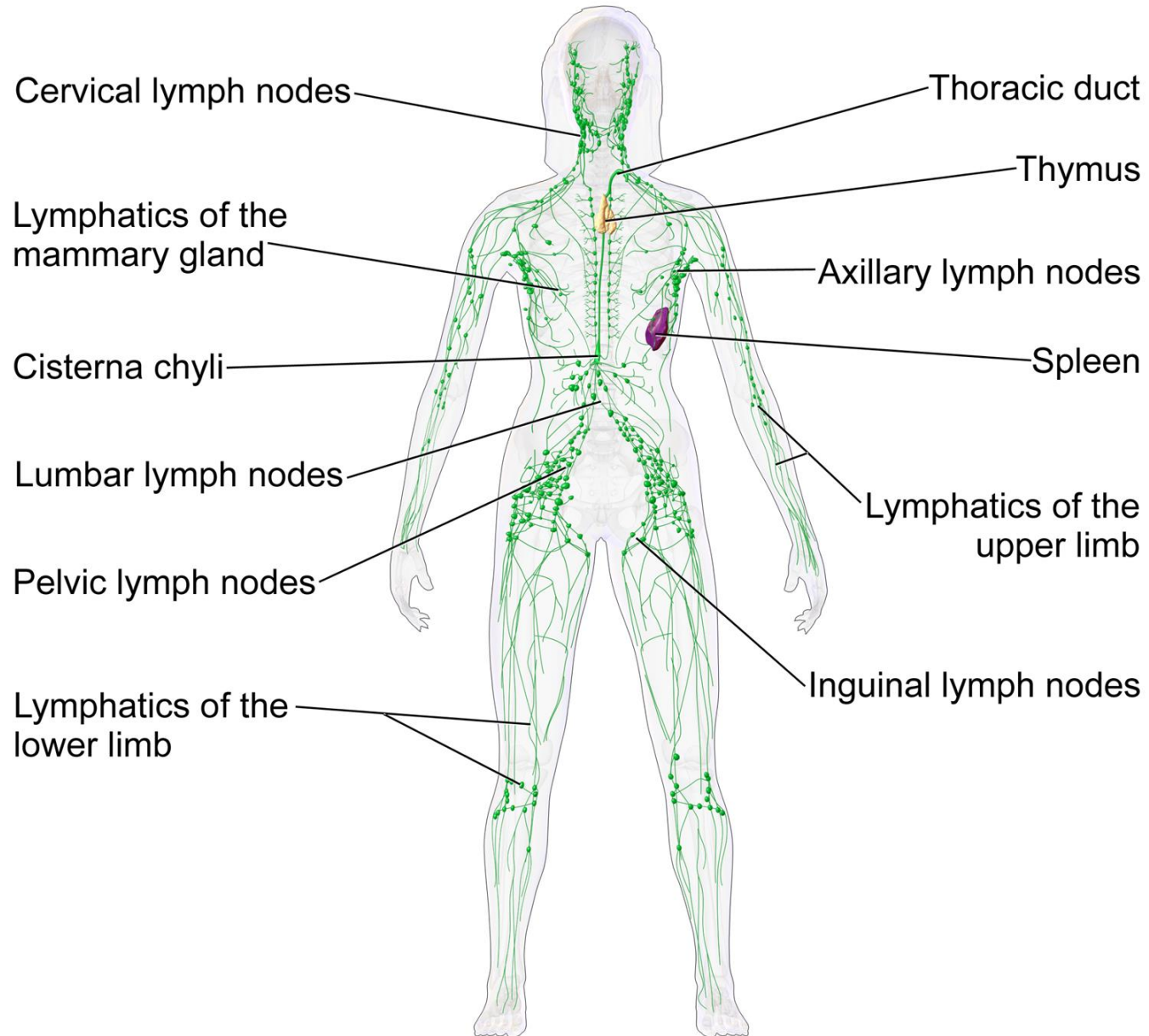
(viz. Imunitní systém)

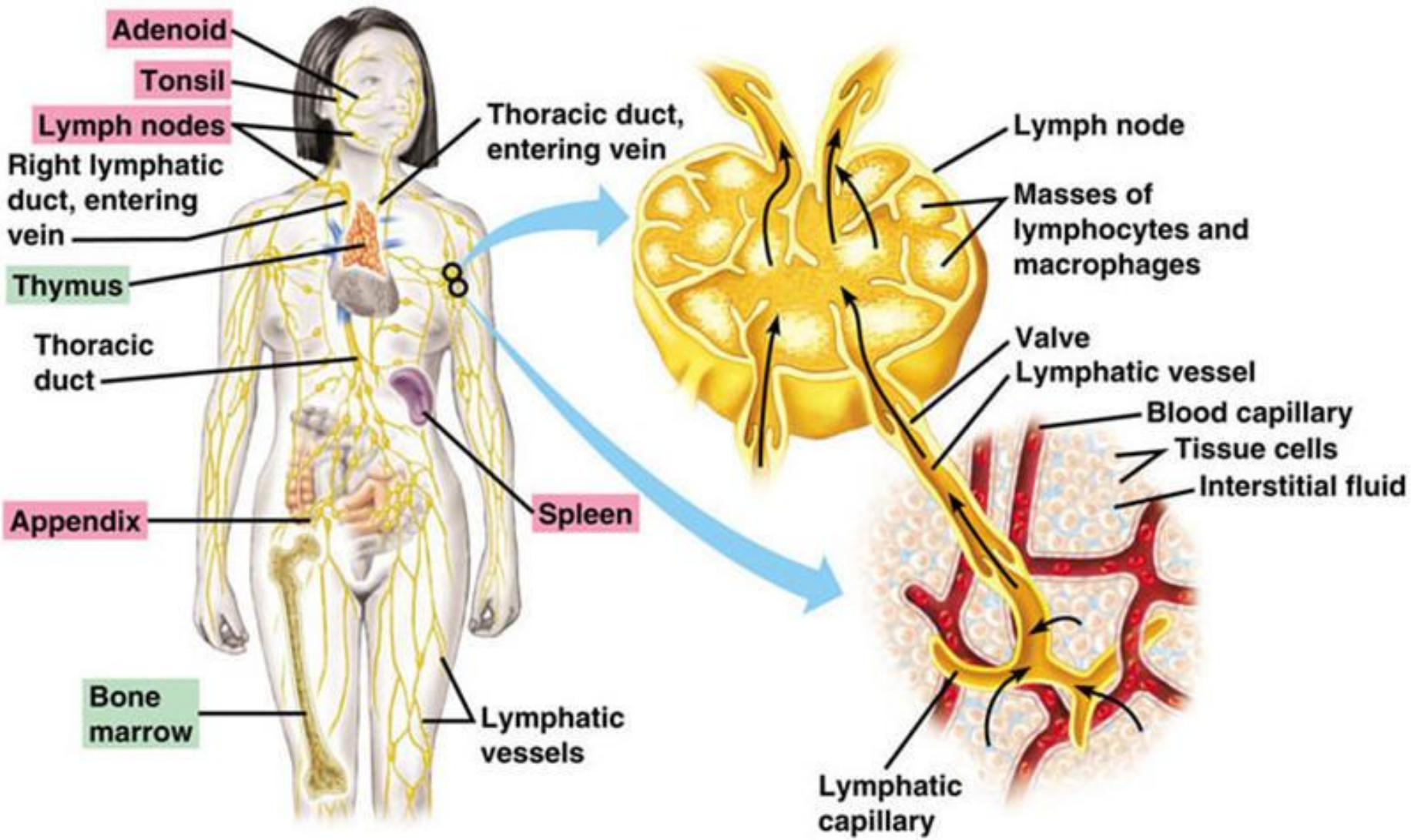
U některých druhů - mízní srdce – úhoři, obojživelníci, plazi

- pulzující uzliny – vrubozobí, pštrosovití

The Lymphatic System

Adenoid

Tonsil

Lymph nodes

Right lymphatic duct, entering vein

Thymus

Thoracic duct

Appendix

Bone marrow

Thoracic duct, entering vein

Spleen

Lymphatic vessels

Lymph node

Masses of lymphocytes and macrophages

Valve
Lymphatic vessel

Blood capillary
Tissue cells
Interstitial fluid

Lymphatic capillary